

**Implementarea
Planului Național de
Acțiuni în domeniul
Drepturilor Omului
pentru anii
2018 - 2022**

Perioada de evaluare: 2020

RAPORT DE EVALUARE

RAPORTUL ESTE ELABORAT DE ASOCIAȚIA PROMO-LEX ÎN CADRUL PROIECTULUI: „PROMOVAREA RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN REGIUNEA TRANSNISTREANĂ A REPUBLICII MOLDOVA”, IMPLEMENTAT DE ASOCIAȚIA PROMO-LEX, CU SUPORTUL FINANCIAR AL NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY (NED).

PUNCTELE DE VEDERE EXPRIMATE ÎN RAPORT REFLECTĂ OPINIA ȘI POZIȚIA ASOCIAȚIEI PROMO-LEX. ACESTEA NU POT FI INTERPRETATE SUB NICI O FORMĂ CA REFLECTÂND OPINIA ȘI POZIȚIA NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY (NED).

CUPRINS

ABREVIERI	4
INTRODUCRE	5
EVALUAREA IMPLEMENTĂRII OBIECTIVELOR POTRIVIT DOMENIULUI DE INTERVENȚIE	
DOMENIUL DE INTERVENȚIE NR. 16 – RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCALITĂȚILE DIN STÂNGA NISTRULUI ALE REPUBLICII MOLDOVA	8
• OBIECTIVUL I. ASIGURAREA RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCALITĂȚILE DIN STÂNGA NISTRULUI ALE REPUBLICII MOLDOVA	8
• OBIECTIVUL II. REDUCEREA NUMĂRULUI DE ÎNCĂLCĂRI ALE DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCALITĂȚILE DIN STÂNGA NISTRULUI ȘI ÎN ZONELE LIMITROFE	22
• OBIECTIVUL III. CREȘTEREA ROLULUI SOCIETĂȚII CIVILE ÎN PROCESUL DE MONITORIZARE A ÎNCĂLCĂRILOR DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCALITĂȚILE DIN STÂNGA NISTRULUI	34
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	44

ABREVIERI

ASP	Agenția Servicii Publice
BPR	Biroului Politici de Reintegrare
CAT	Comitetul ONU împotriva Torturii
CEDO	Convenția Europeană pentru Drepturile Omului
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
CNDO	Consiliul Național pentru Drepturile Omului
CNPDCP	Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal
CoE	Consiliul Europei
CpPT	Consiliul pentru Prevenirea Torturii
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
EPU	Evaluarea Periodică Universală
GL	Grup de lucru
GLDO	Grup de lucru pe drepturile omului
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MJ	Ministerul de Justiție
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
OAP	Oficiul Avocatului Poporului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PG	Procuratura Generală
PNADO	Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului
RM	Republica Moldova
RMN	„republică moldovenească nistreană”

INTRODUCERE

Pentru prima dată, ideea elaborării planurilor generale de acțiuni în domeniul drepturilor omului a fost lansată la Conferința Mondială a Drepturilor Omului, în 1993, din Viena¹. Scopul principal al acestei idei era ca fiecare stat să ia în considerare oportunitatea elaborării unui plan de acțiune național. În plan urmau să fie identificate problemele și măsurile prin care autoritățile ar îmbunătăți promovarea și protecția drepturilor omului. Planurile naționale de acțiuni pentru drepturile omului reprezintă un angajament în domeniul drepturilor omului al Guvernului în raport cu populația aflată sub jurisdicția sa.

Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022² (PNADO) este al treilea document de politici publice care are drept scop realizarea și promovarea drepturilor omului în Republica Moldova). Acesta a fost precedat de două documente similare pentru perioadele 2004–2008³ și 2011–2014⁴. La baza PNADO au stat recomandările internaționale în domeniul drepturilor omului adresate Republicii Moldova de către organele de monitorizare ale Organizației Națiunilor Unite (ONU), Consiliului Europei (CoE), Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și ale altor organizații internaționale. În special, PNADO 2018–2022 include recomandările Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, acceptate de Republica Moldova ca urmare a celui de-al II-lea ciclu al evaluării periodice universale în domeniul drepturilor omului (EPU), exercițiu care a avut loc la Geneva, în noiembrie 2016.

În ceea ce privește PNADO 2018–2022, la elaborarea acestuia urmau să fie lichidate neajunsurile depistate în primele planuri⁵. Astfel că, în comparație cu primul și al doilea document, PNADO III este un document mai complex, structurat, conține obiective mai specifice și indicatori de realizare. Un element inovator, care urma să eficientizeze procesul de coordonare și evaluare a progresului PNADO 2018–2022 și să lichideze una din cele mai importante curențe, a fost crearea unui mecanism național eficient de monitorizare a implementării politicilor statului și a recomandărilor internaționale.

- 1 Oficiul Națiunilor Unite al Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului. „Practici pozitive privind planurile naționale de acțiune pentru drepturile omului” (2008), p. 1, <https://nhri.ohchr.org/EN/ICC/GeneralMeeting/27/Theme%204%20National%20Action%20plans/OHCHR%20-%20Experience%20with%20NHRAPs.pdf>.
- 2 Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022, http://www.justice.gov.md/public/files/massmedia/PNADO_III.pdf
- 3 Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004–2008, http://www.justice.gov.md/public/files/drepturile_omului/PNADO_2004-2008.pdf
- 4 Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2011–2014, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17950&lang=ro
- 5 Până în 2018, Republica Moldova a adoptat două planuri naționale în domeniul drepturilor omului: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=306857>. Primele două documente de politici naționale în domeniul drepturilor omului au fost marcate de curențe semnificative, care le-au transformat în documente de politici formale cu impact redus. Lipsa unui mecanism de coordonare eficient a fost unul dintre punctele slabe ale PNADO I și PNADO II, motiv pentru care impactul acestor documente de politici nu a putut fi cuantificat. Printre principalele neajunsuri ale acestor politici se numărau: (1) alocarea resurselor financiare insuficiente pentru implementarea acțiunilor din plan; (2) implementarea superficială a activităților, fără a se ține cont de rigorile de calitate; (3) lipsa voinței politice pentru realizarea unor acțiuni care necesitau modificarea unor legi sau ratificarea unor instrumente internaționale ori regionale de protecție a drepturilor omului; (4) lipsa unui mecanism eficient de evaluare generală a PNADO; (5) lipsa unor indicatori de progres și de impact, ceea ce face monitorizarea și evaluarea defectuoasă; (6) documentele conțin domenii largi ale drepturilor omului, fără stabilirea unor priorități; (7) formularea unor priorități irealiste în contextul necesității unor reforme premergătoare sau elaborării unor studii de analiză. https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/01/Analiza_PNADO_17012019.pdf Aceste curențe au fost menționate și în Raportul de evaluare a implementării Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (2004–2008 și 2011–2014). http://www.justice.gov.md/public/files/drepturile_omului/2015_09_30_PNADO_EVALUARE_fin.pdf

Prezentul Raport se axează în principal pe evaluarea domeniului nr. 16 „*Respectarea drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului*”. Din acest domeniu de intervenție, au fost monitorizate și evaluate 25 de subacțiuni planificate în vederea atingerii Obiectivului I: „*Asigurarea respectării drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului ale Republicii Moldova*”, Obiectivului II: „*Reducerea numărului de încălcări ale drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe*” și Obiectivului III: „*Creșterea rolului societății civile în procesul de monitorizare a încălcărilor drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului*”.

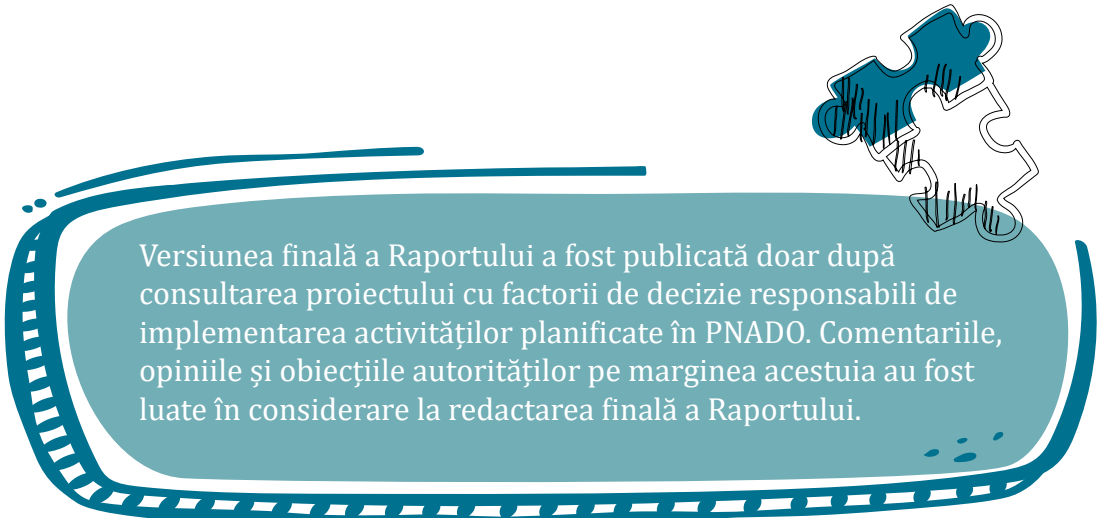
METODOLOGIA

În perioada 22 februarie – 17 martie 2021, Asociația Promo-LEX a participat la procesul de consultări publice ale Raportului pentru anii 2018–2020 privind implementarea PNADO 2018–2022⁶.

În cadrul acestei evaluări efectuate de Asociația Promo-LEX, au fost analizate informațiile reflectate în *Raportul privind realizarea pe anii 2018–2019 a Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2018–2022*, aprobat de Consiliul Național pentru Drepturile Omului (CNDO)⁷ (în continuare *Raportul de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*), care a fost punctul de pornire și de reper în procesul de evaluare.

În acest sens, în baza informațiilor reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, Asociația Promo-LEX a elaborat o *Listă a aspectelor problematice și întrebărilor*, care a fost adresată instituțiilor desemnate responsabile de realizarea acțiunilor planificate în PNADO. Au fost adresate, către 10 autorități, cereri de acces la informații privind gradul de implementare a PNADO pentru anii 2018–2020. La cererile de acces la informație expediate, au parvenit răspunsuri de la 9 instituții.

Pentru formularea constatărilor și recomandărilor Raportului de evaluare, au fost utilizate informațiile colectate de la instituțiile desemnate responsabile de implementarea PNADO. Acestea au fost combinate cu alte informații relevante, disponibile din surse publice și din cauzele asistate de avocații Asociației Promo-LEX.

Versiunea finală a Raportului a fost publicată doar după consultarea proiectului cu factorii de decizie responsabili de implementarea activităților planificate în PNADO. Comentariile, opiniile și obiecțiile autorităților pe marginea acestuia au fost luate în considerare la redactarea finală a Raportului.

⁶ Implementarea Planului de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022 (consultații publice), <https://cancelaria.gov.md/ro/content/implementarea-planului-național-de-acțiuni-domeniul-drepturilor-omului-pentru-anii-2018-2022>

⁷ Raportul privind implementarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2018–2022, aprobat prin Decizia nr. 1/2021 a Consiliului Național pentru Drepturile Omului.

SCOPUL

Scopul evaluării este: 1) de a oferi o analiză independentă intermediară, cantitativă și calitativă a nivelului de realizare a celor două domenii de intervenție din PNADO în primii doi ani de implementare; 2) de a prezenta constatările și recomandările instituțiilor responsabile pentru întreprinderea măsurilor necesare în vederea lichidării deficiențelor constatate și implementării eficiente a PNADO pentru următorii doi ani; 3) de a spori nivelul de responsabilitate din partea instituțiilor responsabile cu privire la realizarea activităților planificate.

Elaborarea și implementarea unui Plan național de acțiuni pentru drepturile omului implică un număr extrem de important de contribuții umane și financiare, însă acest lucru nu înseamnă că situația drepturilor omului se va îmbunătăți inevitabil în direcția dorită. Din aceste considerente, evaluarea intermediară a PNADO reprezintă o oportunitate necesară pentru a identifica ce nu funcționează, a remarca evoluțiile pozitive în cazul în care acestea există și a promova o înțelegere cuprinzătoare a eficienței sau ineficienței acțiunilor planificate în domeniile de intervenție.

EVALUAREA IMPLEMENTĂRII OBIECTIVELOR POTRIVIT DOMENIULUI DE INTERVENȚIE

DOMENIUL DE INTERVENȚIE NR. 16 – RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN LOCALITĂȚILE DIN STÂNGA NISTRULUI ALE REPUBLICII MOLDOVA

Obiectivul I. Asigurarea respectării drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului ale Republicii Moldova

Ținta strategică A: Retragera rezervelor și declarațiilor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului pentru localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Îndeplinirea procedurilor naționale ce țin de retragerea rezervelor și declarațiilor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv a celor formulate în privința protocoalelor facultative 1 și 2 la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP).

Subacțiunea: 1.1. Întreprinderea acțiunilor menite să contribuie la retragerea rezervelor și declarațiilor teritoriale formulate de Republica Moldova cu privire la tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului la care este parte, inclusiv a celor formulate în privința protocoalelor facultative 1 și 2 la PIDCP.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul consultațiilor publice*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Justiției; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene*
- **Termenul de realizare:** *2018-2019*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind *parțial realizată*.
- b. În anul 2018, pentru realizarea acestei subacțiuni, MAEIE a raportat identificarea unei liste de tratate pe care a remis-o MJ pentru examinare. Lista conține 18 tratate. Decizia de a

accepta propunerea MAEIE de a retrage aceste rezerve și declarații urma să fie confirmată de MJ. În anul 2020 la MAEIE nu au fost raportate alte evoluții la subiectul în cauză. La rândul său, MJ nu a raportat acțiuni în vederea implementării subacțiunii date.

- c. La 6 mai 2021, către instituțiile responsabile au fost expediate cereri cu solicitarea informațiilor privind acțiunile întreprinse în scopul realizării subacțiunii 1.1. La momentul prezentării publice a rezultatelor evaluării, Promo-LEX nu a primit informații cu referire la activitățile întreprinse în vederea executării acestei subacțiuni.

Din informațiile prezentate public, constatăm că în vederea realizării subacțiunii 1.1, autoritățile responsabile raportează în anul 2020 aceleași activități raportate și în 2019. În anul 2020 nu se raportează nicio activitate nouă întreprinsă în scopul realizării subacțiunii 1.1. Deși activitățile planificate în subacțiunea 1.1 urmau să fie întreprinse până în 2019 pentru a se putea trece la următorul pas, planificat în subacțiunea 1.2, nici în anul 2020 nu s-au întreprins activități în vederea realizării acesteia. Coroborând acțiunile realizate cu indicatorul de evaluare stabilit, constatăm că Guvernul nu a realizat subacțiunea 1.1 nici în 2020, aceasta fiind în continuare scadentă.

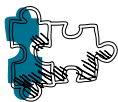
Subacțiunea 1.1 nu este realizată. Termenul de realizare a fost depășit.

Ținta strategică A: Retragera rezervelor și declarațiilor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului pentru localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Îndeplinirea procedurilor naționale ce țin de retragerea rezervelor și declarațiilor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv a celor formulate în privința protocoalelor facultative 1 și 2 la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP).

Subacțiunea 1.2. Elaborarea și promovarea proiectelor de acte normative privind retragerea rezervelor și declarațiilor teritoriale formulate de Republica Moldova cu privire la tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului la care este parte, inclusiv a celor formulate în privința protocoalelor facultative 1 și 2 la PIDCP.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de acte normative promovate și numărul de rezerve/declarații retrase*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene*
- **Termenul de realizare:** *2020–2021*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind *în curs de realizare*.
- b. Se indică aceleași rezultate raportate pentru realizarea subacțiunii 1.1, și anume: „identificarea unei liste de tratate pe care a remis-o MJ pentru examinare. Lista conține 18 tratate. Decizia de a accepta propunerea MAEIE de a retrage aceste rezerve și declarații urmează să fie confirmată de MJ. La rândul său, MJ nu a raportat nicio acțiune în vederea implementării subacțiunii date”.
- c. La 6 mai 2021, către instituțiile responsabile au fost expediate cereri cu solicitarea informațiilor privind acțiunile întreprinse în scopul realizării subacțiunii 1.2. La 27 mai 2021, la întrebarea legată de retragerea rezervelor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului pentru localitățile din stânga Nistrului, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene ne-a prezentat lista tratatelor multilaterale față de care au fost emise rezerve/declarații teritoriale.
- d. În urma consultării cu autoritățile a prezentului Raport, la 31 mai 2021 MJ ne-a informat că aferent țintei strategice A sunt prevăzute două subacțiuni, printre care cea de-a doua prevede elaborarea și promovarea proiectelor de acte normative de retragere a rezervelor și este scadentă în anul 2021.

Pornind de la indicatorii setați pentru subacțiunea 1.2, termenul-limită stabilit și informațiile furnizate, instituțiile responsabile nu au raportat activități în vederea realizării subacțiunii în cauză. Nu a fost raportat numărul de acte normative promovate și numărul de rezerve/declarații eventual retrase.

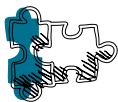
Pentru perioada raportată, subacțiunea 1.2 nu este realizată.

Ținta strategică B: Intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Abordarea sistematică în procesul de negocieri a problematicii drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.1. Identificarea și includerea pe agenda de negocieri a problemelor prioritare din domeniul drepturilor omului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de intervenții; soluții adoptate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare; Ministerul Justiției*
- **Termenul de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CND*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind *realizată* pentru perioada de raportare.
- BPR a raportat că depune eforturi constante pentru includerea în agenda procesului de negocieri a problematicii din domeniul drepturilor omului. Numărul acestor intervenții este de *neestimat*, dat fiind că subiectul este abordat practic la toate întreprinderile cu partenerii externi, inclusiv cu participanții la procesul de negocieri în formatul „5+2”, în formatul „1+1”, dar și în corespondența purtată cu reprezentantul politic de la Tiraspol.
  - În iunie 2018 a fost agreată cu partea transnistreană o agendă pentru discuție cuprinzând subiecte ce țin de prevenirea și combaterea violenței domestice, siguranța minorilor în spațiul online, protecția persoanelor cu nevoi speciale, prevenirea discriminării persoanelor cu HIV/SIDA etc. Examinarea acestor subiecte a durat pe parcursul a 6 ședințe ale grupurilor de lucru și a fost încheiată la ședința din 22 mai 2020. Provocarea este de a promova o nouă agendă, care să ofere posibilitatea discutării și soluționării problemelor prioritare din domeniul drepturilor omului, inclusiv a celor create artificial în perioada pandemiei (*dreptul la libera circulație, dreptul la sănătate, dreptul la muncă, dreptul la proprietate etc., dar și cazuri individuale privind răpirea sau deținerea ilegală a unor cetățeni*). În special, BPR a inițiat promovarea pe agendă a subiectului privind încălcarea dreptului la libera circulație de către structurile transnistrene prin instalarea ilegală a posturilor în Zona de Securitate, argumentând că prin blocarea liberei circulații au fost afectate mai multe drepturi fundamentale ale omului, precum dreptul la sănătate, dreptul la muncă, dreptul la proprietate etc.
  - La ședința din 22 mai 2020 a fost lansată și pe platforma GLDO cererea privind eliminarea posturilor ilegale și asigurarea liberei circulații; combaterea „tezei” invocate de Tiraspol că posturile ar fi justificate din punct de vedere sanitar și antiepidemiologic.
  - La ședințele 1+1 din 15 ianuarie, 4 martie și 30 iulie 2020, dar și la ședința GLDO din 22 mai 2020 și, în continuare, în corespondența purtată, Chișinăul a insistat și pe examinarea la GLDO a cazurilor individuale de rezonanță (Horjan, Kuzmiciov, Glijin etc.). *Poziția distructivă a părții transnistrene în procesul de negocieri nu a permis nici includerea problemei privind respectarea drepturilor civile și politice pe agenda de negocieri*. În situația în care Tiraspolul refuză vehement abordarea și soluționarea problemelor prioritare, s-a solicitat includerea acestora la un alt nivel (în formatul de negocieri „5+2”), pentru a putea fi deblocate și soluționate. Problematika drepturilor omului în regiunea transnistreană a fost abordată în declarația națională, prezentată în cadrul mai multor ședințe ale Consiliului Permanent al OSCE din anul 2020 și a fost reflectată în Declarația din 4 decembrie 2020 a Consiliului Ministerial al OSCE cu privire la negocierile în procesul de reglementare transnistreană în formatul „5+2”.
- b. La 6 mai 2021, către instituțiile responsabile au fost expediate cereri cu solicitarea informațiilor suplimentare privind acțiunile întreprinse în scopul realizării subacțiunii 1.1. Informații suplimentare la acest subiect, decât cele raportate în Raportul de evaluare PNADO, nu au fost prezentate.

Potrivit rezultatelor monitorizării constante efectuate de Asociația Promo-LEX⁸, în anul 2020 se atestă o dinamică negativă în ceea ce privește respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană. În continuare se menține blocată includerea pe agenda de negocieri a problemelor prioritare din domeniul drepturilor civile și politice: *dreptul la libertate și securitatea persoanei, la libera circulație, de a nu fi supus torturii, accesul la justiție, dreptul la viața privată, la libertatea de exprimare, dreptul la întruniri și asociere etc.*, contrar recomandărilor Comitetului ONU pentru Drepturile Omului⁹. Potrivit informației furnizate de autorități, partea transnistreană nu acceptă includerea pe agenda negocierilor a problemelor prioritare ce țin de asigurarea respectării drepturilor civile și politice. În fiecare an se raportează aceeași problemă, dar nu se identifică soluția în acest sens. Atragem atenția că în fiecare an, CtEDO constată grave violări ale drepturilor civile și politice, ba mai mult, rapoartele anuale ale organizațiilor internaționale, experților străini, ambasadelor străine constată o agravare a situației în ceea ce privește protecția drepturilor omului în regiunea transnistreană în anul 2020¹⁰.

În ceea ce privește modalitatea de raportare, rezultatul *anului 2020* este *similar* cu cel înregistrat în *anul precedent*. Instituțiile responsabile nu au raportat informația potrivit indicatorilor stabiliți și nu au furnizat informația privind: *numărul de intervenții; numărul soluțiilor adoptate și care sunt acestea.*

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.1 este parțial realizată.

Ținta strategică B: Intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.
Acțiunea 1: Abordarea sistematică în procesul de negocieri a problematicii drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.2. Relansarea activității subgrupului pentru drepturile omului cu implicarea reprezentanților societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului și a organizațiilor internaționale relevante.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de ședințe desfășurate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare; Ministerul Justiției*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind *în curs de realizare*.
- b. În vederea realizării acestei subacțiuni, BPR a raportat că pe parcursul anului 2020 au avut loc două ședințe. În ședințe au fost implicați reprezentanți ai mediului academic (USM) și ai societății civile din dreapta Nistrului (Centrul Internațional „La Strada”, Centrul de Drept al Femeilor, Asociația Keystone Moldova, AO „Artemida” etc.).

8 Raport: Asociația Promo-LEX, RAPORT Drepturile Omului în regiunea transnistreana a Republicii Moldova. Retrospectiva anului 2020, 2021, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2021/05/Raport-Drepturile-Omului-in-regiunea-transnistrea-a-Republicii-Moldova.-Retrospectiva-anului-2020.pdf>

9 Observații finale asupra celui de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova (18 noiembrie 2016)/Comitetul ONU pentru drepturile omului, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fMDA%2fCO%2f3&Lang=en

10 Freedom House, Raportul Freedom in the World 2020, 2021, <https://freedomhouse.org/country/transnistria/freedom-world/2021>

c. Potrivit informației furnizate de BPR la 11 mai 2021, agenda discuțiilor acestor două ședințe GLDO a fost făcută publică pe pagina web a BPR¹¹. Asociația Promo-LEX însă nu a găsit publicate agendele acestor ședințe¹².

● În cadrul ședinței din 10 martie 2020, discuțiile au fost axate asupra subiectului „Prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie prin prisma prevederilor Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)”. Reprezentanții Chișinăului au analizat subiectul prin prisma a trei aspecte: *i. cadrul normativ și de politici în domeniu; ii. mecanismul de soluționare a actelor de violență în familie și iii. cooperarea/interacțiunea cu organizațiile societății civile în acest domeniu.*

● La ședința GLDO din 22 mai 2020 au fost abordate două subiecte: protecția persoanelor HIV pozitive împotriva acțiunilor de discriminare/segregare și mecanismele pentru resocializarea acestora și **asigurarea dreptului la sănătate în contextul pandemiei de COVID-19**. Chișinăul și-a exprimat îngrijorarea că în regiunea transnistreană persoanele din grupurile de risc nu pot beneficia de întregul spectru de tratamente pentru prevenirea îmbolnăvirii cu virusul HIV. Au fost abordate, de asemenea, problemele privind împiedicarea accesului cetățenilor din regiunea transnistreană la instituțiile medicale din dreapta Nistrului, la care sunt arondați de mai mulți ani; respectarea dreptului cetățenilor asigurați la asistența medicală acordată în același volum ca și pentru cetățenii domiciliați pe malul drept; persoane cu boli cronice care necesită supraveghere la medicul de familie și prescrierea tratamentului; cei care beneficiază de medicamente compensate; dezinteresul Tiraspolului față de inițiativa Chișinăului de a asigura o conlucrare la nivel profesional între medicii de pe ambele maluri ale Nistrului, blocarea deplasării cadrelor medicale la domiciliu sau la serviciu.

● În ceea ce privește respectarea drepturilor civile și politice, aceste probleme nu a fost posibil să fie incluse pe agenda GLDO. Protocolul runde de negocieri pentru reglementarea transnistreană în formatul „5+2” (Bratislava, 8-10 octombrie 2019) nu a fost semnat din motivul refuzului Tiraspolului de a se angaja în discutarea inclusiv a acestor aspecte privind respectarea drepturilor omului.

● De la relansarea GLDO (15 iunie 2018), în ședințele acestuia au fost implicați reprezentanți ai mediului academic (USM) și ai societății civile din dreapta Nistrului (*Centrul Internațional „La Strada”, Centrul de Drept al Femeilor, Asociația Keystone Moldova, AO „Artemida” etc.*).

d. La 17 mai 2021, Ministerul Justiției ne-a comunicat suplimentar că prin Ordinul ministrului justiției nr. 321 din 11 mai 2018, cu modificările și completările ulterioare, a fost constituit GLDO, format din reprezentanți/experti ai autorităților cu atribuții în domeniul DO (MJ, MMSPS, MAI, OAP, PG). Conform pct. 3 al ordinului menționat, în activitatea GLDO pot fi invitați, la necesitate, experți și specialiști din domeniile relevante pentru subiectul abordat, inclusiv din afara serviciului public. Reprezentantul Ministerului Justiției – Secretarul de Stat și Avocatul Poporului au calitatea de coordonatori ai activităților GLDO. În pofida informației furnizate de la Ministerul Justiției, nu este clar care este modalitatea de abordare și implicare a societății civile în ședințele GLDO, or, există mai multe organizații specializate în domeniile de intervenție raportate, dar care nu au fost implicate în aceste ședințe.

11 <https://gov.md/ro/content/sedinta-grupurilor-de-lucru-pentru-drepturile-omului>; <https://gov.md/ro/content/chisinaul-si-exprimat-ingrijorarea-privind-respectarea-drepturilor-omului-regiunea>

12 18 mai 2021 – data accesării paginii web a BPR, <https://gov.md/ro/content/sedinta-grupurilor-de-lucru-pentru-drepturile-omului>

În 2020 se mențin aceleași probleme identificate și în 2019: se atestă în continuare un număr nesemnificativ al ședințelor GLDO pentru anii 2018–2019 și o lipsă de transparență, fapt constatat și în 2019. Deși s-a raportat că a fost făcută publică și agenda acestor ședințe, pe pagina web a BPR aceasta nu este publicată. Nu se fac publice soluțiile și rezultatele activității acestui grup, pozițiile tuturor participanților, or, un comunicat care conține un rezumat extrem de sumar cu anumite poze, potrivit căruia ședința acestui grup de lucru a avut loc, nu este suficient pentru a asigura transparența despre activitatea acestuia.

Numărul de ședințe ale GLDO desfășurate în 2020 este foarte mic, ceea ce nu poate duce la atingerea țintei strategice stabilite, și anume: *intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.*

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.2 este parțial realizată.

Ținta strategică B: Intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Abordarea sistematică în procesul de negocieri a problematicii drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.3. Elaborarea și punerea în aplicare a unui mecanism de deblocare a accesului fermierilor din raionul Dubăsari la terenurile agricole amplasate după traseul Râbnița–Tiraspol.

- **Indicatori de monitorizare:** *Număr de acțiuni întreprinse; Mecanism elaborat și pus în aplicare*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului; Agenția Relații Funciare și Cadastru; Biroul politici de reintegrare*
- **Termenul de realizare:** *2021*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CND*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind deja realizată.
- b. În vederea realizării acestei subacțiuni, funcționarii BPR au întreprins 58 de vizite în raionul Dubăsari, întrevederi cu proprietarii și arendașii terenurilor agricole amplasate după traseul Râbnița–Tiraspol, ședințe de lucru cu reprezentanții administrației publice locale din raionul Dubăsari pentru a contribui la organizarea aspectelor tehnice legate de implementarea mecanismului ce oferă accesul fermierilor la terenurile agricole vizate. BPR a coordonat activitatea de documentare a terenurilor proprietate privată și a celor aflate la balanța administrației publice locale și măsurile de asigurare a accesului în vederea prelucrării acestora. Astfel, în 2019 s-a reușit efectuarea procedurilor în privința terenurilor deținute de primăriile Molovata Nouă, Cocieri, Coșnița, Pârâta. În 2020 au fost

finalizate procedurile în privința terenurilor agricole ale primăriei Doroțcaia. Acțiunile descrise, întreprinse de BPR în perioada 2018–2020, au fost orientate spre implementarea Deciziei protocolare semnate la 25 noiembrie 2017 cu privire la realizarea mecanismului din anul 2006 referitor la prelucrarea terenurilor agricole. Au fost eliberate 133 de certificate de prelucrare a terenurilor¹³. În 2020 97,58% din suprafața totală a terenurilor au fost prelucrate, însămânțate și recoltate, însă cantitatea culturilor recoltate a fost de 2-3 ori mai mică comparativ cu anul precedent. Ca urmare a restricțiilor impuse de către Tiraspol în perioada pandemică, accesul proprietarilor și al deținătorilor de terenuri arabile de după traseul Râbnița–Tiraspol a fost asigurat doar cu aplicarea procedurilor de notificări scrise prealabile și de liste coordonate, inclusiv în cazul proprietarilor de animale care se deplasau spre terenurile de pășunat. O problemă notificată constant de către BPR este și cea referitoare la controalele efectuate și taxele de trecere aplicate la punctele de control transnistrene în cazul trecerilor multiple și în cantități mai mari ale fructelor, legumelor și culturilor transportate pe malul drept al Nistrului pentru scopuri comerciale.

- c. Potrivit informației furnizate suplimentar de BPR la 11 mai 2021, ca urmare a restricțiilor abuzive impuse de către Tiraspol în perioada pandemică, accesul proprietarilor și al deținătorilor de terenuri arabile de după traseul Râbnița–Tiraspol a fost împiedicat și s-a realizat doar cu aplicarea procedurilor de notificări, inclusiv în cazul proprietarilor de animale care se deplasau spre terenurile de pășunat.
- d. Totodată, Agenția Relații Funciare și Cadastru ne-a comunicat, la 14 mai 2021, că din suprafața totală circa 6.500 ha de terenuri agricole litigioase din localitățile Coșnița, Doroțcaia, Molovata Nouă, Pârâta și Cocieri au fost eliberate certificate de acces doar pentru 82% din proprietari. Situația a 18% din suprafețe urmează să fie clarificată prin mecanismul stabilit, odată cu prezentarea setului de acte de proprietate autorităților din stânga Nistrului. Suplimentar, am fost informați că, în conformitate cu Planul de activitate al Agenției Relații Funciare și Cadastru pentru anul 2020, au fost inițiate lucrările de creare a seturilor de date spațiale (ortoimagini) pentru zona centru a Republicii Moldova, finanțate din bugetul de stat, inclusiv pentru raioanele din stânga Nistrului, care, din păcate, au refuzat efectuarea aerofotografierii teritoriului pentru zona dată.
- e. La 27 mai 2021, în contextul implementării subacțiunii vizate, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului ne-a informat că în cadrul unei videoconferințe, desfășurate la 9 iulie 2020, dintre exponenții Tiraspolului și Chișinăului, au fost examinate un șir de subiecte, printre care subiectul privind elaborarea unui Cadastru Funciar Unic cu includerea în acesta a datelor cadastrale din Transnistria. În ceea ce privește redobândirea accesului proprietarilor la terenurile agricole, ministerul informează că a participat și la alte grupuri de lucru a căror activitate urmărește rezolvarea acestui subiect. Ministerul însă nu a specificat în răspunsul său informații concrete privind grupurile de lucru și subiectele abordate. Totodată, în urma consultării de către autorități a prezentului Raport, Agenția Relații Funciare și Cadastru ne-a informat că ultima actualizare a datelor cadastrului funciar pentru raioanele din stânga Nistrului s-a efectuat la situația din 01.02.2004. Agenția va actualiza și va sistematiza informațiile privind cadastrul funciar republican în cazul prezentării de către autoritățile administrației publice din stânga Nistrului a informației actualizate.
- f. În urma analizei informației oficiale, dar și a situației de fapt, efectuată de Asociația Promo-LEX, se constată că și în 2020 mecanismul din 2006, la care s-a revenit, nu a deblocat

¹³ Mecanismul din anul 2006, în baza certificatelor de prelucrare eliberate pe un termen de 20 de ani.

integral restricțiile în privința dreptului la proprietate a terenurilor agricole. Or, potrivit constatărilor CtEDO din cauza *Sandu și alții v. Moldova și Rusia* (par. 82)¹⁴, condiționarea accesului la terenurile agricole, fie prin încheierea unor contracte de arendă, fie prin eliberarea unor certificate de folosință temporară, de asemenea, reprezintă o limitare, respectiv, o încălcare continuă a dreptului la proprietate. Mai mult, acest mecanism este unul condiționat fie de încheierea unor contracte de arendă, fie de eliberarea unor certificate de folosință temporară (anuală). Începând cu 17.03.2020, contrar angajamentelor anterioare, a fost restricționat accesul mai multor categorii de persoane, inclusiv al fermierilor. În urma negocierilor dintre Chișinău și Tiraspol, a fost decis că fermierii din raionul Dubăsari vor avea acces la terenuri după data de 28.03.2020, și doar după elaborarea unor noi liste, care urmează a fi coordonate cu administrația *de facto*. Suplimentar, abia la 26.05.2020, alți 35 de fermieri din localitatea Doroțcaia, raionul Dubăsari, au avut posibilitatea de a circula spre terenurile de pășunat, procedura fiind identică cu cea anterioară: elaborarea listelor cu datele persoanelor ce au fost agreeate de Chișinău și Tiraspol¹⁵.

În concluzie, considerăm că, deși s-au întreprins acțiuni pentru a debloca accesul proprietarilor, această subacțiune este realizată parțial, iar ținând cont de faptul că termenul stabilit pentru realizarea finală a subacțiunii este anul 2021, susținem că acest mecanism urmează a fi regândit și renegociat, pentru a asigura accesul necondiționat a proprietarilor la terenurile agricole.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.3 este parțial realizată.

Ținta strategică B: Intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Abordarea sistematică în procesul de negocieri a problematicii drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.4. Asigurarea respectării standardelor internaționale la prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul schimbului informațional dintre Chișinău și Tiraspol.

- **Indicatori de monitorizare:** *Număr de acțiuni întreprinse; Mecanism elaborat și pus în aplicare*
- **Instituții responsabile:** Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal; Biroul politici de reintegrare; Ministerul Justiției; Agenția Servicii Publice
- **Termenul de realizare:** 2021

¹⁴ *Cauza Sandu și alții v. Moldova și Rusia*

¹⁵ Asociația Promo-LEX, Raport: Situația respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană pe timp de pandemie COVID-19, p. 14., 2020, https://promolex.md/wp-content/uploads/2020/06/Raport_Regiunea-transnistreana_COVID-19.pdf

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.4 se evaluează ca fiind *în curs de realizare*.
- BPR raportează că în dialogul cu Tiraspolul, cu suportul de specialitate al CNPDCP, Biroul menține poziția care exclude orice schimb de informații în afara câmpului legal național. Pe platforma grupurilor de lucru acte de stare civilă și documentare a populației (trei ședințe în perioada de referință), partea moldovenească a promovat identificarea unui mecanism de lucru între structurile specializate de stare civilă de pe ambele maluri ale Nistrului necesare prestării serviciilor de stare civilă și documentării populației pe baza modelului unic de consimțământ de prelucrare a datelor cu caracter personal, care să permită, în special, actualizarea actelor de naștere ale persoanelor născute în localitățile din Republica Moldova cu datele referitoare la decesul acestora. *La masa de negocieri, reprezentanții Tiraspolului au declarat că un astfel de mecanism nu favorizează partea transnistreană și au blocat luarea deciziei.* La acest capitol Chișinăul a subliniat că unicul temei legal de a dezvălui datele cu caracter personal la adresa Tiraspolului este consimțământul persoanei fizice exprimat în formă scrisă, liber, expres și necondiționat, prin care subiectul datelor cu caracter personal acceptă să fie transmise datele sale cu caracter personal către structuri care funcționează în afara câmpului constituțional. Același principiu de protecție a datelor cu caracter personal a fost consacrat și în Instrucțiunile cu privire la certificarea faptelor de stare civilă produse și consemnate în localitățile din stânga Nistrului și municipiul Bender, aprobate la 29 mai 2019 prin Hotărârea Guvernului nr. 286.
  - ASP a raportat că schimbul de informații se efectuează conform unui sistem informațional de date special elaborat de Agenția Servicii Publice, adaptat la schimbul de informații transfrontaliere, în limitele căruia activează Secția înmatriculare (SÎT) a vehiculelor din mun. Tiraspol și Secția înmatriculare a vehiculelor din or. Râbnița cu respectarea prevederilor Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Totodată, SÎT mun. Tiraspol și SÎT or. Râbnița utilizează acest sistem informațional de date doar în procesul înmatriculării vehiculelor fără a fi schimbat și/sau modificat. În scopul asigurării acțiunilor PNADO 2018–2022, s-au desfășurat instruirii periodice ale personalului SÎT mun. Tiraspol și SÎT or. Râbnița în vederea respectării normelor Codului etic, aprobat prin Ordinul ASP nr. 477 din 17.07.2018.
- b. Totodată, la 6 aprilie 2020, CNPDCP a informat Asociația că stabilirea unui mecanism și a modalității de efectuare a schimbului reciproc de informații cu structurile din localitățile din stânga Nistrului este un proces pur politic și depășește competențele CNPDCP, iar asigurarea respectării principiilor privind prelucrarea datelor cu caracter personal revine autorităților care efectuează schimbul de informații. În consecință, CNPDCP, prin demersul său din 21 februarie 2020, adresat Cancelariei de Stat, Oficiului Avocatului Poporului, Ministerului Justiției, a solicitat să fie efectuate modificări în PNADO 2018–2022, considerând inoportună desemnarea CNPDCP în calitate de instituție responsabilă pentru realizarea subacțiunii 1.4 cu termenul de realizare în 2021.
- c. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o nouă cerere către instituțiile responsabile pentru a ne informa în privința acțiunilor întreprinse în anul 2020 în vederea realizării acestei subacțiuni. La 19 mai 2021 am fost informați de către CNPDCP despre următoarele:

- Nu există norme legale ale Republicii Moldova care prevăd transmiterea unor date cu caracter personal către unitățile parastatale, care exercită puterea de stat în nume propriu, contrar prevederilor art. 2 al Constituției Republicii Moldova. CNPDCP consideră inadmisibilă dezvăluirea prin transmiterea datelor cu caracter personal către pretinsele structuri de drept din regiunea transnistreană în lipsa consimțământului persoanei vizate. Totodată, CNPDCP nu se poate pronunța asupra mecanismului și a modalității de efectuare, din oficiu, a schimbului reciproc de informații cu structurile de stare civilă din localitățile din stânga Nistrului. Un astfel de mecanism urmează a fi negociat și elaborat de autoritățile implicate în efectuarea unui schimb informațional dintre Chișinău și Tiraspol în parteneriat cu participanții la formatul de negocieri „5+2”, reprezentanții ONU, CoE, ai misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova, ai Parlamentului Republicii Moldova, fiind luate în considerare cele consemnate de CNPDCP. Totodată, CNPDCP consideră oportună solicitarea opiniei Serviciului de Informații și Securitate, cu prezentarea din partea acestuia a unei analize a riscurilor la aplicarea unui asemenea schimb de informații, pentru securitatea națională și combaterea criminalității.
  - La 21 februarie 2020, prin înscrisul nr. 04-05/527 adresat Cancelariei de Stat al Republicii Moldova, Avocatului Poporului, Ministerului Justiției, CNPDCP din nou a solicitat să fie efectuate modificări în PNADO 2018–2022, considerând inoportună desemnarea CNPDCP în calitate de instituție responsabilă pentru realizarea subacțiunii menționate.
- d. Potrivit răspunsului din 11 mai 2021 privind realizarea subacțiunii 1.4, BPR ne-a informat că nu a fost convenit niciun mecanism privind efectuarea schimburilor informaționale dintre Chișinău și Tiraspol care să vizeze procesarea datelor cu caracter personal, iar în acest proces sunt respectate toate rigorile prescrise de cadrul normativ național în vigoare și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.
- e. Cu toate acestea, în anul 2020 problema dezvăluirii de către instituțiile/organizațiile de la Chișinău a datelor cu caracter personal a fost expusă de către Avocatul Poporului în raportul său privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova pentru anul 2020. În pofida deciziilor privind suspendarea operațiunilor de prelucrare a *datelor cu caracter personal* și transmiterea acestora către autoritățile *de facto* din stânga Nistrului, unele instituții au continuat să facă schimb de informații, inclusiv informații ce se referă la cazurile COVID-19 cu indicarea datelor de identitate ale persoanelor infectate din rândul angajaților poliției naționale din Zona de Securitate, fără acordul cetățeanului. În opinia Avocatului Poporului, schimbul de informații între entități pe timp de pandemie este vital important în interesul colectiv, al unei solidarități, nu numai în interiorul statului, dar și la scară internațională. În relațiile cu entitățile din stânga Nistrului schimbul de informație poate fi posibil numai după integrarea dreptului intern al statului în regiunea transnistreană¹⁶.

În concluzie, pornind de la indicatorii stabiliți pentru subacțiunea 1.4, instituțiile responsabile nu au raportat, potrivit indicatorilor, activități în vederea realizării acesteia. Informațiile furnizate de autoritățile responsabile demonstrează că problema respectării standardelor internaționale la prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul schimbului informațional dintre Chișinău și Tiraspol este încă actuală.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.4 nu este realizată.

¹⁶ [RAPORT PRIVIND RESPECTAREA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2020 \(ombudsman.md\); Dosar de presă – Ombudsman.](#)

Ținta strategică B: Intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Abordarea sistematică în procesul de negocieri a problematicii drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.5. Sensibilizarea participanților la negocierile în format de „5+2”, a organizațiilor internaționale relevante și a misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova cu privire la cazurile de încălcare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Număr de sesizări perfectate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.5 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- b. BPR a raportat că în 2020 toate discuțiile viceprim-ministrului pentru reintegrare cu partenerii externi au avut pe agendă degradarea situației drepturilor omului în regiunea transnistreană.
  - La 19 mai 2020, viceprim-ministrul pentru reintegrare a solicitat Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene să fie informată misiunea diplomatică a Federației Ruse (având în vedere angajamentele asumate de FR în calitate de mediator imparțial în procesul de reglementare a conflictului transnistrean, dar și rolul politic, financiar și economic al FR față de conducerea de la Tiraspol) despre situația privind încălcarea dreptului la libera circulație prin instalarea de către Tiraspol a posturilor ilegale în Zona de Securitate cu solicitarea concursului în eliminarea posturilor ilegale.
  - La 12 octombrie 2020, actorilor formatului de negocieri „5+2”, misiunilor diplomatice și organizațiilor internaționale relevante le-a fost transmis un non-paper privind violarea sistematică și gravă a drepturilor omului în regiunea transnistreană pe durata COVID-19, inclusiv cazurile individuale. Documentul constată deteriorarea gravă a situației drepturilor omului în regiunea transnistreană și în Zona de Securitate, în special pe durata pandemiei COVID-19 prin: 1. instalarea și consolidarea ulterioară a infrastructurii posturilor ilegale din Zona de Securitate; 2. creșterea sistematică a cazurilor de rezonanță de violare a drepturilor omului și a gravității acestora; 3. utilizarea abuzivă a metodelor de intimidare, persecutare, tratamente rele și inumane, propagandă mediatică și îndemn la ură; 4. implicarea structurilor de forță neconstituționale în destabilizarea situației; 5. îngrădirea liberei circulații pentru cetățeni și oficiali prin renunțarea la angajamentele asumate de Tiraspol anterior; 6. refuzul de dialog în domeniul drepturilor omului cu Chișinăul și politizarea acestor subiecte.

c. Potrivit informației furnizate suplimentar de BPR la 11 mai 2021, în perioada de referință au fost redactate 548 de demersuri cu tematica drepturilor omului, majoritatea dintre acestea având ca destinatar reprezentantul politic de la Tiraspol și Misiunea OSCE în Moldova și, în copie, mediatorii și observatorii formatului de negocieri „5+2”, fiind accentuată îngrijorarea profundă a Chișinăului în legătură cu agravarea situației drepturilor omului în perioada pandemică, autoizolarea artificială a regiunii, restricționarea abuzivă a liberei circulații, încălcările grave în cazuri individuale și solicitată mobilizarea tuturor eforturilor în vederea revenirii în albia normalității și restabilirii drepturilor lezate în conformitate cu standardele universal garantate și prevederile constituționale.

d. Pentru o evaluare obiectivă a acestei subacțiuni, la 6 mai 2021, Promo-LEX a solicitat furnizarea informației suplimentare privind implementarea subacțiunii monitorizate. La 21 mai 2020, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene ne-a comunicat următoarele activități:

- În contextul participării la Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, dar și în discuțiile cu Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru DO, MAEIE a subliniat în mai multe rânduri necesitatea implicării mai active a comunității internaționale în protejarea DO în regiunea transnistreană; totodată, MAEIE a reiterat necesitatea asigurării accesului deplin pentru entitățile internaționale de monitorizare în regiunile de conflict, inclusiv a accesului neîngrădit în locurile de detenție.

- În 2020, problematica drepturilor omului a fost abordată în mod prioritar în cadrul participării Ministrului Afacerilor Externe la Segmentul de nivel înalt al celei de-a 43-a sesiuni a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului¹⁷ (25-26 februarie 2020), fiind scoase în evidență cazurile individuale grave de încălcări ale drepturilor fundamentale (Rjavitin, Horjan etc.). MAEIE a insistat asupra implicării instituțiilor și mecanismelor de monitorizare internaționale în vederea evaluării situației drepturilor omului din regiune. De asemenea, în marja vizitei la Geneva, subiectul a fost discutat în cadrul întrevederilor bilaterale ale Ministrului Afacerilor Externe cu oficiali ai ONU – Secretarul General António Guterres și Ilze Brands Kehris, Asistentul Secretarului General pentru Drepturile Omului.

- Situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a fost prioritară pentru autorități în contextul vizitei în Republica Moldova a Comisarului pentru Drepturile Omului al Consiliului European, Dunja Mijatović (martie 2020), care a inclus în programul său și o deplasare în orașul Tiraspol. În contextul acestei vizite, în cooperare cu instituțiile naționale relevante și cu Asociația „Promo-LEX”, ministerul a elaborat un non-paper cu privire la situația din regiune cu accent deosebit pe cazurile individuale. Informația a fost transmisă Comisarului în vederea pregătirii vizitei.

- Ca urmare a prezentării Raportului vizitei Comisarului în țara noastră, autoritățile au înaintat comentarii¹⁸ pe marginea Raportului, în care au reiterat necesitatea abordării de către mecanismele internaționale de monitorizare a încălcărilor grave, inclusiv a cazurilor individuale, și de a insista pe lângă structurile de la Tiraspol să înceteze abuzurile față de drepturile fundamentale.

- Situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a reprezentat unul dintre mesajele principale ale discursului¹⁹ Ministrului de Externe al Republicii Moldova la

¹⁷ <http://webtv.un.org/search/moldova-high-level-segment-6th-meeting-43rd-regular-session-human-rights-council-/6135782446001/?term=&lan=english&cat=Regular%2043rd%20session&sort=date&page=18>

¹⁸ Comentarii ale Guvernului Republicii Moldova la raportul de țară al comisarului Consiliului European pentru drepturile omului în urma vizitei sale în Republica Moldova în perioada 9-13 martie 2020, [16809ed2c6 \(coe.int\)](https://www.maeie.gov.md/16809ed2c6)

¹⁹ [Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova \(gov.md\)](https://www.maeie.gov.md/16809ed2c6)

cea de-a 130-a reuniune a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (4 noiembrie 2020).

- Pe dimensiunea OSCE au fost prezentate: opt declarații naționale în cadrul Consiliului Permanent al OSCE la subiectele: încălcarea drepturilor omului, inclusiv cazurile individuale; impunerea restricțiilor privind libera circulație; trei instrucțiuni la adresa misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova peste hotarele țării și o notă verbală la adresa misiunilor diplomatice acreditate la Chișinău. Adicional acestor eforturi, la 8 iulie 2020, MAEIE a transmis Misiunii OSCE în Republica Moldova nota verbală nr. 5976 prin care a solicitat intervenția Misiunii în cazul lui Alexandr Samonii.
- e. Este salutar faptul că, comparativ cu anul 2019, în 2020 se remarcă o comunicare mai constantă a instituțiilor responsabile de implementarea subacțiunii nr.1.5 cu societatea civilă și partenerii internaționali în ceea ce privește cauzele individuale și problemele grave ale drepturilor omului. Cu toate acestea, multe domenii problematice nu au fost abordate sau au fost abordate tangențial, iar sesizările deseori poartă un caracter formal. Mai mult, finalitatea acestor sesizări (apeluri, demersuri) nu este monitorizată și nu există o claritate: ce se întâmplă atunci când aceste sesizări (demersuri, apeluri) sunt ignorate de regimul de la Tiraspol.
- f. Pe parcursul acestui an, Asociația Promo-LEX a scos în evidență un șir de probleme grave despre care urmau să fie sesizați participanții la negocierile în formatul „5+2”, organizațiile internaționale în vederea soluționării pozitive a acestora (*dreptul la libertatea și siguranța persoanei, condițiile de detenție, limitarea continuă a spațiului societății civile, limitarea libertății de exprimare, libertatea de întrunire*)²⁰.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.5 este parțial realizată.

²⁰ Asociația Promo-LEX, Raport Drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova (iulie-decembrie 2018), 2019, https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/03/Raport_NED_7_12_2018_OM.pdf

Obiectivul II. Reducerea numărului de încălcări ale drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe

Ținta strategică A: Sprijin și asistență oferite în mod sistematic persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe.

Acțiunea 1: Oferirea sistematică a sprijinului și asistenței persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe.

Subacțiunea 1.1. Fortificarea capacităților Oficiului Avocatului Poporului în procesul de monitorizare a respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană.

- **Indicatori de monitorizare:** *Studiul elaborat*
- **Instituții responsabile:** *Oficiul Avocatului Poporului*
- **Termenul de realizare:** *2019*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind realizată.
- b. OAP a raportat realizarea unui *Studiu privind evaluarea necesităților instituționale și operaționale în vederea eficientizării activității de monitorizare a drepturilor omului în regiunea transnistreană*, care conține concluzii și recomandări cu privire la organizarea activității instituției în procesul de monitorizare a respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană. De asemenea, s-a raportat că în anul 2020 121 de persoane au beneficiat de asistența OAP, în condițiile în care cetățenilor din stânga Nistrului le-a fost restricționat accesul la instituțiile publice, inclusiv la Reprezentanța OAP din Varnița, și nu există legătură telefonică directă între operatorii telefoniei din partea stângă și dreaptă a Nistrului.
- c. Pentru o evaluare obiectivă a acestei subacțiuni, la 6 mai 2021 Promo-LEX a solicitat OAP furnizarea copiei acestui studiu, deoarece nu este accesibil public. La 21 mai 2020, OAP a comunicat că în 2019, cu suportul unui expert internațional, OAP a elaborat „Studiul privind direcțiile strategice de activitate a OAP în regiunea transnistreană”. Copia studiului a fost furnizată Asociației. Potrivit informației OAP, având ca reper acest studiu în anul curent, același expert urmează să elaboreze o foaie de parcurs/un plan de acțiuni pe termen mediu pentru OAP, în baza căruia instituția va realiza atribuția de monitorizare a drepturilor omului în regiunea transnistreană și care va servi drept temei pentru alocarea resurselor financiare din bugetul de stat.

Pentru perioada raportată, subacțiunea 1.1 este realizată.

Ținta strategică A: Sprijin și asistență oferite în mod sistematic persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe.

Acțiunea 1: Oferirea sistematică a sprijinului și asistenței persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe.

Subacțiunea 1.2. Analiza sistemică a situației privind respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și în zonele limitrofe.

- **Indicatori de monitorizare:** *Rapoartele anuale și cele speciale elaborate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare*
- **Termenul de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- Ca și în anul precedent, se constată că nici în anul 2020 această activitate nu a fost realizată de către BPR. În Raportul de evaluare PNADO, aprobat de CNDO, nu este reflectată informația privind elaborarea sau publicarea rapoartelor anuale și a celor speciale de către BPR. Totodată, Biroul a raportat că rapoartele cu privire la analiza situației privind respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană (stabilite drept indicator pentru această subacțiune) nu ar fi complete în situația în care regiunea continuă să fie inaccesibilă pentru reprezentanții autorităților publice în vederea exercitării atribuțiilor de serviciu și acordării asistenței necesare victimelor ale căror drepturi au fost lezate, persistă imposibilitatea implementării prevederilor legislației naționale în vigoare în raioanele de est ale țării, situații datorate lipsei unui control efectiv din partea autorităților constituționale asupra situației din regiune și nereglementării conflictului transnistrean.
- Potrivit indicatorilor de evaluare stabiliți pentru această subacțiune, BPR urma să elaboreze *rapoarte anuale și speciale* privind analiza situației referitoare la respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și în zonele limitrofe. Asociația Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că importanța acestor rapoarte rezidă în identificarea încălcărilor sistemice ale drepturilor omului în regiunea transnistreană prin monitorizarea continuă a problemelor, stocarea și analiza acestora. Această activitate extrem de importantă urma să aibă o finalitate prin identificarea celor mai eficiente soluții pentru problemele constatate în rapoartele de analiză.

Deși pentru realizarea subacțiunii a fost stabilită o perioadă de patru ani (2018–2022), constatăm că aceasta nu a fost executată. BPR urmează să identifice posibilitatea de a implementa subacțiunea planificată, individual sau în colaborare cu parteneri, în vederea elaborării rapoartelor anuale și speciale pentru următoarele perioade.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.2 nu este realizată.

Ținta strategică B: Monitorizarea fiecărui caz sesizat și documentat de aplicare a torturii sau a tratamentelor inumane ori degradante în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Monitorizarea situației persoanelor aflate în locurile de detenție din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.1. Identificarea organizațiilor societății civile, a coalițiilor, a altor tipuri de instituții ce au drept scop monitorizarea situației deținuților în localitățile din stânga Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Instituțiile identificate; Echipele de monitorizare create*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare; Oficiul Avocatului Poporului*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- Instituțiile responsabile au raportat că monitorizarea locurilor de detenție din stânga Nistrului este interzisă de regimul de la Tiraspol.
  - Crearea și operaționalizarea echipelor de monitorizare nu a fost posibilă, dată fiind poziția neconstructivă a Tiraspolului în procesul de negocieri, care se eschivează de la discutarea, pe platforma de negocieri, a problemei privind situația deținuților în localitățile din stânga Nistrului, chiar dacă au fost menționate recomandările expertului superior în domeniul drepturilor omului Thomas Hammarberg, formulate ca urmare a constatării încălcărilor grave ale drepturilor fundamentale în ceea ce privește procedurile și condițiile de detenție în cadrul vizitelor din 2012 și 2018 în locurile de detenție de la Tiraspol, Hlinaia, Camenca.
  - Conlucrarea cu ONG-urile de profil din regiune este problematică pe motiv că activitatea acestora este strict supravegheată și dirijată de către așa-numitele structuri de la Tiraspol, iar comunicarea între OAP și așa-numitul împuternicit pentru drepturile omului din regiune, în diverse cazuri individuale, este dificilă, deoarece pe malul stâng coordonarea tuturor acțiunilor și mesajelor are loc cu factorii decizionali ce politizează și cenzurează excesiv informațiile despre situația real existentă. Aceste circumstanțe, dar și inaccesibilitatea regiunii transnistrene pentru funcționarii autorităților naționale și pentru promotorii drepturilor omului – reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale – au generat imposibilitatea creării echipelor de monitorizare.
- Potrivit indicatorilor de evaluare stabiliți pentru această subacțiune, instituțiile responsabile urmau să identifice *organizațiile societății civile, coaliții și alte tipuri de instituții ce au drept scop monitorizarea situației deținuților în localitățile din stânga Nistrului; să creeze echipe de monitorizare*. Constatăm că, pentru realizarea acestei subacțiuni, instituțiile responsabile au raportat mai multe activități, care însă nu corespund indicatorilor stabiliți.

- d. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o solicitare către instituțiile responsabile să ne informeze în privința acțiunilor concrete întreprinse în vederea realizării acestei subacțiuni.
- La 21 mai 2021, OAP ne-a informat că sub egida OSCE a fost elaborat *Catalogul asociațiilor obștești de pe malurile stâng și drept ale Nistrului 2020*²¹. Catalogul conține informații actualizate privind organizațiile de pe malul stâng al Nistrului și poate fi accesat pe pagina web a Centrului de Informare Juridică „Apriori”²².
  - Potrivit informațiilor oferite de Reprezentanța Varnița a OAP, în stânga Nistrului actualmente nu sunt organizații active ale societății civile care au ca scop monitorizarea situației deținuților în localitățile din stânga Nistrului.
  - Pe parcursul anilor, OAP a realizat unele tentative de a stabili cooperare cu instituția locală de protecție a drepturilor omului (*уполномоченный по правам человека*), inclusiv a înaintat propunerea de organizare a unor vizite comune în instituțiile de detenție pe ambele maluri ale Nistrului, însă fără rezultate scontate. În același timp, în cadrul ședințelor Grupului de lucru sectorial pentru drepturile omului, OAP a solicitat includerea pe agenda discuțiilor a situației privind tortura și protecția persoanelor din detenție. Însă acest subiect a fost respins de partea transnistreană. *În circumstanțele expuse, OAP declară că crearea echipelor de monitorizare nu este posibilă.*
- e. Totodată, situația în locurile de detenție din regiunea transnistreană este în continuare o problemă foarte gravă. Până la 31.12.2020, CtEDO a constatat violarea dreptului de a nu fi supus torturii în 17 din totalul de 37 de hotărâri adoptate în cauzele transnistrene. Condițiile de detenție din regiunea transnistreană au devenit o problemă și mai mare în perioada de pandemie. Potrivit Ombudsmanului local, penitenciarele din regiunea transnistreană sunt supraaglomerate, în condițiile lipsei asistenței medicale adecvate, ceea ce accentuează problema accesului la deținuți²³.

Pentru perioada raportată, subacțiunea 1.1 nu este realizată.

²¹ Catalogul asociațiilor obștești (malul stâng și drept al Nistrului), 2020, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/481957.pdf>

²² Catalogul privind organizațiile de pe malul stâng al Nistrului, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/481957.pdf?fbclid=IwAR1O6895ExlUTmmqiB0le5saYqebxQmC1milyt5yLj71Fm2TjC97VnFeES0>

²³ Raportul „Avocatului poporului” din regiunea transnistreană pentru anul 2020, <http://www.ombudsmanpmr.org/docлады-upolnomochennogo.htm?fbclid=IwAR1EztOCh56T1rAYadCxDK8fazAAGTsWjfAC2ezXR0xfnSheAYk1OgbSz6E>

Ținta strategică B: Monitorizarea fiecărui caz sesizat și documentat de aplicare a torturii sau a tratamentelor inumane ori degradante în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Monitorizarea situației persoanelor aflate în locurile de detenție din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.2. Instruirea reprezentanților organizațiilor societății civile/echipelor de monitorizare în domeniul prevenirii torturii.

- **Indicatori de monitorizare:** *Ghidul de monitorizare elaborat; Numărul de întruniri organizate; Numărul de persoane instruite*
- **Instituții responsabile:** *Oficiul Avocatului Poporului*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind *în curs de realizare*. Nu este reflectată nicio informație în privința executării acestei subacțiuni în perioada 2019–2020.
  - Potrivit indicatorilor de evaluare stabiliți pentru această subacțiune, OAP urma să instruiască organizațiile societății civile/echipele de monitorizare în domeniul prevenirii torturii în locurile de detenție din regiunea transnistreană a Republicii Moldova.
  - Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o solicitare către OAP să ne informeze în privința acțiunilor concrete întreprinse în vederea realizării acestei subacțiuni.
- La 21 mai 2021, am fost informați că în 2019, cu suportul CoE în Moldova, au fost elaborate trei metodologii de monitorizare a locurilor de detenție: *Metodologie pentru planificarea și efectuarea vizitelor preventive de către un Mecanism național de prevenire a torturii în diferite locuri de detenție; Lista de verificare pentru planificarea și efectuarea vizitelor preventive de către un Mecanism național de prevenire a torturii în diferite locuri de detenție și Ghid pentru intervierea persoanelor private de libertate, necesare activităților de prevenire a torturii în locurile private de libertate*. De asemenea, cu suportul CoE în Moldova, au fost realizate două ateliere de lucru pentru aplicarea și testarea metodelor de monitorizare elaborate pentru membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii și angajații Oficiului Avocatului Poporului. La ședința Consiliului pentru Prevenirea Torturii din 9 ianuarie 2020, cele trei documente elaborate de CoE au fost aprobate.
  - După identificarea OSC active care au ca scop monitorizarea situației deținuților în localitățile din stânga Nistrului, asigurarea accesului în instituțiile de detenție din stânga Nistrului și crearea echipelor de monitorizare, OAP va organiza instruire în domeniu.

Astfel, potrivit informațiilor reflectate în *Raportul de evaluare PNADO, aprobat de CNDO și informațiilor suplimentare furnizate*, constatăm că cele raportate de OAP în scrisoarea din 21 mai 2021 nu corespund indicatorilor stabiliți și nu sunt relevante pentru subacțiunea 1.2. Or, potrivit indicatorului, autoritatea responsabilă urma să elaboreze *Ghidul de monitorizare a situației persoanelor aflate în locurile de detenție din stânga Nistrului*, ceea ce nu s-a efectuat.

Nu este reflectată informația privind numărul de instruiți organizate pentru reprezentanții societății civile/echipelor de monitorizare din regiunea transnistreană în domeniul combaterii torturii și nici numărul de persoane instruite în acest domeniu nu este raportat. Considerăm că în situația în care OAP a întâmpinat dificultăți în realizarea acestei subacțiuni, acestea urmau să fie raportate pentru a identifica anumite soluții în vederea depășirii acestora pe viitor.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.2 nu este realizată.

Ținta strategică C: Un număr mai mare de elevi în instituțiile de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Asigurarea condițiilor necesare pentru buna funcționare a școlilor moldovenești cu predare în grafia latină din localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.1. Acordarea unui sprijin permanent instituțiilor de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din regiunea transnistreană.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de acțiuni întreprinse*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării; Biroul politici de reintegrare*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- b. Pe parcursul anului 2020, BPR și MECC raportează mai multe activități în vederea atingerii țintei strategice:
  - Au fost monitorizate următoarele aspecte: echivalarea plăților pentru serviciile comunale în conformitate cu tarifele aplicabile celorlalte instituții de învățământ din regiune, pentru a nu admite discriminarea elevilor din aceste școli; stabilirea plății de locațiune pentru încăperile închiriate de școli la nivel minim de 1000 de lei lunar per instituție în loc de zeci și sute de mii de lei, cum era anterior; încheierea contractelor de locațiune pe un termen de 10 ani: până la data de 31 decembrie 2027; transmiterea în folosință îndelungată a terenurilor aferente sediilor școlilor: Tiraspolul nu a îndeplinit întru totul această obligație din Decizia protocolară.
  - În perioada martie-august 2020, Tiraspolul a introdus „sistemul de notificare și interzicere” și a permis angajaților școlilor cu predare în limba română doar într-o singură zi pe lună accesul pe malul drept pentru ridicarea salariilor. În astfel de condiții, s-au creat bariere ilegale pentru cadrele didactice și elevii care beneficiază de asigurare medicală gratuită de către stat pentru a se deplasa la medic, farmacie, alte servicii de stat.

- BPR a făcut 31 de demersuri scrise pentru facilitarea liberei circulații a angajaților acestor școli; transportarea nestingherită a manualelor, materialelor didactice și altor bunuri necesare bunei funcționări a școlilor. Partea transnistreană condiționează această înțelegere de acumularea de către ambele părți a tuturor exemplarelor de facturi și colaționarea periodică în comun a facturilor, ceea ce BPR nu acceptă, deoarece procedura implică impedimente ascunse (resurse umane și de timp suplimentare) și poate fi calificată drept o barieră suplimentară.
- Pentru soluționarea problemei de simplificare a cerințelor în trecerea frontierei de către elevii și cadrele didactice din instituțiile de învățământ din stânga Nistrului și or. Bender, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a procurat carnete de elev pentru fiecare elev din aceste opt instituții. Personalul de conducere, didactic și nedidactic al acestor instituții de învățământ a procurat legitimații pentru a avea posibilitatea să se deplaseze și să fie transportate bunurile materiale necesare pentru asigurarea bunei funcționări și crearea condițiilor adecvate de activitate a instituțiilor de învățământ. În continuare, instituțiile procură carnete de elev pentru elevii recent înmatriculați.

Cu toate că unele problemele au fost soluționate, iar autoritățile responsabile manifestă diligență în executarea acestei subacțiuni, multe probleme rămân a fi încă actuale. În anul 2020, Asociația Promo-LEX a notificat Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în cadrul procedurii de executare a Hotărârii CtEDO *Catan și alții v. Moldova și Rusia 43370/04* despre mai multe obstacole și probleme care încalcă în continuare dreptul la educație și care urmează a fi abordate în toate formatele de negocieri²⁴.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.1 este realizată.

Ținta strategică C: Un număr mai mare de elevi în instituțiile de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului.

Acțiunea 1: Asigurarea condițiilor necesare pentru buna funcționare a școlilor moldovenești cu predare în grafia latină din localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.2. Promovarea studierii, în condiții de egalitate, a limbilor vorbite în localitățile din stânga Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Ponderea numărului de elevi înmatriculați în instituțiile de învățământ*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind în curs de realizare.

²⁴ Comunicarea Asociației Promo-LEX în temeiul regulii 9.2 a Comitetului de Miniștri al COE (aprilie 2020), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016809e4338

- b. Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, MECC a raportat creșterea numărului de elevi în comparație cu anul 2019. În stânga Nistrului și în or. Bender funcționează opt instituții de învățământ general cu predare în limba română, subordonate MECC. În aceste instituții în anul școlar 2019–2020 erau 1545 de elevi (comparativ cu 1470 de elevi în anul școlar 2018–2019). În anul școlar 2020–2021 învață 1573 de elevi (comparativ cu 1545 de elevi în anul școlar 2019–2020).

Potrivit informațiilor furnizate de instituțiile responsabile pentru perioada raportată, subacțiunea 1.2 este realizată.

Ținta strategică C: Un număr mai mare de elevi în instituțiile de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului.

Acțiunea 2: Promovarea creșterii numărului de școli cu predare în limba maternă, proporțional cu procentajul stabilit pe grupuri lingvistice.

Subacțiunea 2.1. Desfășurarea unei campanii de informare a populației din stânga Nistrului cu privire la beneficiile instruirii de calitate.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de persoane participante la campaniile de informare*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO*, aprobat de *CNDO*, subacțiunea 2.1 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- b. Conform indicatorului de evaluare stabilit pentru această subacțiune, MECC urma să raporteze *numărul de persoane participante la campaniile de informare a populației din stânga Nistrului cu privire la beneficiile instruirii de calitate*. Analizând informația raportată, constatăm că pentru realizarea acestei subacțiuni, MECC a raportat mai multe activități, care însă nu corespund indicatorului stabilit:
- În perioada octombrie 2020 – ianuarie 2021, elevii care își fac studiile în cele opt instituții de învățământ au primit 36 de titluri de manuale la disciplinele de studii conform Curriculumului din 2018 și din 2019. În august 2020, cadrele didactice au primit Curriculumul școlar și ghidul de implementare a curriculumului disciplinar pentru toate clasele.
- c. La 18 martie 2020, Asociația Promo-LEX a adresat o cerere de acces la informație. Potrivit răspunsului MECC din 6 aprilie 2020, cu referire la campaniile de informare a populației din stânga Nistrului cu privire la beneficiile instruirii de calitate, în instituțiile de învățământ din alte localități din stânga Nistrului decât cele subordonate MECC, *ministerul nu are acces și nu poate realiza campaniile de informare vizate*. În contextul acestui răspuns, insistăm asupra faptului că o campanie de informare nu necesită neapărat accesul în instituțiile

de învățământ din alte localități din stânga Nistrului decât cele subordonate MECC. Or, o campanie de informare poate fi realizată prin diverse surse și metode accesibile pentru a atinge grupul-țintă.

- d. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o cerere către MECC pentru a ne informa în privința acțiunilor întreprinse în anul 2020 în vederea realizării acestei subacțiuni. Cu referire la acțiunea 2, subacțiunile 2.1; 2.2; 2.3, la 17 mai 2021 am fost informați că ministerul nu are acces în instituțiile de învățământ din localitățile din stânga Nistrului.
- e. Reiterăm importanța acestei subacțiuni, or, potrivit unui studiu publicat în anul 2019, „Despre unele aspecte ale educației în regiunea transnistreană” (2018–2019, autor Ivan Țurcan): „...se remarcă o situație catastrofală în ceea ce privește dreptul la educație în limba maternă în regiunea transnistreană. La situația anului 2016, deși populația etnic rusă reprezintă 33,99%, românească/moldoveană 33%, ucraineană 26,71%, în instituțiile de învățământ preșcolare transnistrene 92,36% din copii frecventează grădinițele ruse, 7,22% moldovenești și 0,41% ucrainene. Majoritatea covârșitoare a copiilor din regiunea transnistreană frecventează grădinițele transnistrene pe motiv că cele ale autorităților Republicii Moldova practic lipsesc...”²⁵

Considerăm că în vederea realizării acestei subacțiuni, urmează să se elaboreze conceptul acestei campanii, să fie atrași în calitate de parteneri societatea civilă, organizațiile internaționale și alți parteneri relevanți pentru a atinge ținta strategică și obiectivul identificat.

Pentru perioada raportată, subacțiunea 2.1 nu este realizată.

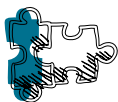
Ținta strategică C: Un număr mai mare de elevi în instituțiile de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului.

Acțiunea 2: Promovarea creșterii numărului de scoli cu predare în limba maternă, proporțional cu procentajul stabilit pe grupuri lingvistice.

Subacțiunea 2.2. Elaborarea unui studiu privind situația limbilor vorbite în localitățile din stânga Nistrului și modul de realizare a învățământului în limbile respective.

- **Indicatori de monitorizare:** *Studiul elaborat și prezentat; Recomandările formulate și diseminate*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*
- **Termen de realizare:** *2019*

²⁵ Despre unele aspecte ale educației în regiunea transnistreană, Ivan Țurcan/2019, https://www.academia.edu/42184415/Despre_unele_aspecte_ale_educ%C8%9Biei_%C3%AEn_regiunea_transnistrean%C4%83?fbclid=IwAR3-Lolyxv2SRliw2Vlvly-q12agNxv312TRXQ8tuLyH-5cdQnhHWdnex_c

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CND0*, subacțiunea 2.2 se evaluează ca fiind *nerealizată* și în anul 2020.
- b. MECC nu a raportat nicio activitate în vederea realizării acestei subacțiuni. În calitate de justificare a nerealizării acesteia, MECC a invocat lipsa accesului în instituțiile de învățământ din localitățile din stânga Nistrului și imposibilitatea organizării unor studii sau vizite de monitorizare.
- c. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o cerere către MECC pentru a ne informa în privința acțiunilor întreprinse în anul 2020 în vederea realizării acestei subacțiuni. Cu referire la acțiunea 2, subacțiunile 2.1; 2.2; 2.3, la 17 mai 2021 am fost informați că ministerul nu are acces în instituțiile de învățământ din localitățile din stânga Nistrului.
- d. Totodată, dorim să atragem atenția în contextul abordat asupra unui studiu elaborat în martie 2020 de către Ivan Țurcan (consultant principal al Biroului politici de reintegrare): „Despre unele aspecte ale educației în regiunea transnistreană”, în care se reflectă evoluția situației școlilor cu predare în grafie latină din regiunea transnistreană, precum și situația procesului educațional din regiunea transnistreană (în instituțiile de învățământ din regiunea transnistreană ce nu se supun autorităților constituționale). Potrivit concluziilor expertului, se remarcă o situație catastrofală în ceea ce privește dreptul la educație în limba maternă în regiunea transnistreană²⁶.

Pentru perioada raportată, subacțiunea 2.2 nu este realizată. Termenul de realizare a fost depășit.

Ținta strategică C: Un număr mai mare de elevi în instituțiile de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului.

Acțiunea 2: Promovarea creșterii numărului de scoli cu predare în limba maternă, proporțional cu procentajul stabilit pe grupuri lingvistice.

Subacțiunea 2.3. Depunerea de eforturi constante în vederea asigurării unor oportunități egale pentru elevii care studiază în alte instituții de învățământ decât cele subordonate Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

- **Indicatori de monitorizare:** *Măsurile/mecanismele de asigurare a oportunităților egale de studiu, elaborate și aprobate*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

²⁶ Despre unele aspecte ale educației în regiunea transnistreană, Ivan Țurcan/2019, https://www.academia.edu/42184415/Despre_unele_aspecte_ale_educa%C8%9Biei_%C3%AEn_regiunea_transnistrean%C4%83?fbclid=IwAR3-Lolyxv2SRliw2Vlvly-q12agNxxv3l2TRXQ8tuLyH-5cdQnhHWdnex_c

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CND*, subacțiunea 2.3 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- b. Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, MECC a raportat că în instituțiile de învățământ din stânga Nistrului, altele decât cele subordonate MECC, ministerul nu are acces și nu poate realiza mecanisme de asigurare a oportunităților egale de studiu. Totodată, MECC a menționat că în 2020 în instituțiile de învățământ superior au fost admiși 106 absolvenți ai școlilor medii de cultură generală din raioanele de est ale Republicii Moldova și din mun. Bender, la locurile bugetare și 81 de absolvenți ai instituțiilor nominalizate au fost admiși, în bază de contract, la specialități din domeniul economiei, dreptului și medicinei. În instituțiile de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar publice și private (centre de excelență și colegii), în anul 2020 au fost admiși la studii 18 absolvenți ai școlilor din raioanele de est ale Republicii Moldova și din municipiul Bender.
- c. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o cerere către MECC pentru a ne informa în privința acțiunilor întreprinse în anul 2020 în vederea realizării acestei subacțiuni. Cu referire la acțiunea 2, subacțiunile 2.1; 2.2; 2.3, la 17 mai 2021 am fost informați că ministerul nu are acces în instituțiile de învățământ din localitățile din stânga Nistrului.

În urma evaluării efectuate, constatăm că instituțiile responsabile nu întreprind nicio activitate în vederea sensibilizării organizațiilor internaționale, a partenerilor străini în privința acestui aspect și a identificării soluțiilor. În situația în care structurile neconstituționale din regiunea transnistreană blochează activitățile de susținere și promovare a unor oportunități egale pentru elevii care studiază în alte instituții de învățământ decât cele subordonate MECC, instituțiile responsabile ar trebui să manifeste o diligență mai sporită pentru realizarea subactivității planificate.

Pentru perioada raportată, subacțiunea 2.3 nu este realizată.

Ținta strategică D: Un număr sporit de persoane domiciliate în localitățile din stânga Nistrului care au obținut acte de identitate din sistemul național de pașapoarte.

Acțiunea 1: Dezvoltarea proceselor de eliberare a documentelor de stare civilă, a actelor de identitate, de determinare a apartenenței sau de dobândire a cetățeniei Republicii Moldova pentru locuitorii din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.1. Perfecționarea cadrului normativ existent în domeniile eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate, determinării apartenenței sau dobândirii cetățeniei Republicii Moldova pentru locuitorii din stânga Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Cadrul normativ modificat*
- **Instituții responsabile:** *Agenția Servicii Publice*
- **Termen de realizare:** *2018–2019*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CND*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind realizată.
- b. Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, instituția responsabilă a raportat unele realizări importante ca urmare a revizuirii și perfecționării cadrului normativ, a bazei instructiv-metodologice instituționale și interinstituționale ce reglementează domeniile de activitate:
  - În perioada 19.04.2018 – 31.12.2020, în condițiile noilor prevederi legale, au fost recunoscuți cetățeni ai Republicii Moldova 19169 de persoane, dintre care 13060 (circa 68%) sunt locuitori din stânga Nistrului și din municipiul Bender care deja au obținut acte de identitate ale cetățeanului Republicii Moldova. De menționat că în perioada 2018–2020 au dobândit cetățenia Republicii Moldova 20620 de persoane, dintre care 13680 locuiesc în stânga Nistrului și în municipiul Bender.
  - Totodată, în perioada 2018–2020 cetățenilor Republicii Moldova din stânga Nistrului și municipiul Bender li s-au eliberat 49044 de buletine de identitate și 91751 de pașapoarte ale cetățeanului Republicii Moldova. Prin Hotărârea Guvernului nr. 25/2020 s-au aprobat amendamente la Regulamentul-cadru privind funcționarea căminelor din subordinea instituțiilor de învățământ de stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 74/2007; Regulamentul privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 125/2013 și Regulamentul cu privire la procedura dobândirii și pierderii cetățeniei Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1144/2018.
  - În vederea sporirii calității și accesibilității serviciilor publice prestate pentru cetățeni, la 9 decembrie 2020, prin Hotărârea Guvernului nr. 878, s-au aprobat amendamentele la Regulamentul privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 125/2013 (în vigoare din 11 ianuarie 2021).
- c. Totodată, amintim că până la elaborarea modificărilor cadrului normativ raportat de instituțiile responsabile, persoanele reprezentate de Asociația Promo-LEX în instanțele de judecată în vederea documentării acestora au contribuit în mare parte la modificarea mecanismului legal de documentare a populației din stânga Nistrului. Cazurile acestor persoane erau reprezentative pentru un număr mult mai mare de locuitori ai regiunii transnistrene, iar instituirea unor pârghii legale care să faciliteze procesul de documentare a acestor categorii de persoane a devenit între timp inevitabilă. Ca urmare a acțiunilor repetate de advocacy ale Asociației în problema documentării persoanelor din regiunea transnistreană, autoritățile constituționale au elaborat mecanisme legale pentru facilitarea procesului de documentare a persoanelor din stânga Nistrului²⁷.

Subacțiunea 1.1 este realizată.

²⁷ Persoanele reprezentate de Promo-LEX au contribuit la modificarea mecanismului legal de documentare a populației din stânga Nistrului/6 august 2018, <https://promolex.md/12959-persoanele-reprezentate-de-promo-lex-au-contribuit-la-modificarea-mecanismului-legal-de-documentare-a-populatiei-din-stanga-nistrului/?lang=ro>

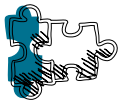
Obiectivul III. Creșterea rolului societății civile în procesul de monitorizare a încălcărilor drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1. Încurajarea activității organizațiilor societății civile și a grupurilor de inițiativă în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.1. Facilitarea organizării unor platforme de dialog între organizațiile care se preocupă de drepturile omului pe ambele maluri ale Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Platforma creată și activitățile realizate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare*
- **Termenul de realizare:** *2018–2019*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.1 se evaluează ca fiind *parțial realizată*.
- b. Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, BPR a raportat că:
  - Reprezentantul politic de la Tiraspol a fost sesizat repetat cu propunerea de a crea o platformă de interacțiune la nivelul asociațiilor nonguvernamentale promotoare ale drepturilor omului, exponenților mass-media și organizațiilor internaționale relevante, menită să evidențieze cele mai sensibile probleme legate de lezarea drepturilor și libertăților fundamentale și să identifice soluții conforme standardelor internaționale. Partea transnistreană nu a oferit nicio reacție în acest sens.
  - A rămas fără reacție și propunerea expediată în scris către Tiraspol la 9 noiembrie 2020 privind asigurarea accesului în regiunea transnistreană a reprezentanților asociațiilor obștești specializate în drepturile omului pentru oferirea asistenței în domeniul protecției drepturilor copiilor, familiei și maternității.
  - Limitarea libertății de exprimare și subordonarea activității mediului asociativ intereselor așa-numitelor structuri de la Tiraspol este o provocare majoră, care face dificilă stabilirea unor platforme de interacțiune viabile cu societatea civilă din regiune. Deși solicitări de acest gen au fost remise și anterior, cu regret, partea transnistreană nu oferă reacții în acest sens.
- c. Limitarea libertății de exprimare și subordonarea activității mediului asociativ intereselor așa-numitelor structuri de la Tiraspol continuă să fie o problemă majoră. În ultimii ani, administrația de la Tiraspol intimidează tot mai mult activiștii civici, oamenii de cultură, opoziția, fapt prin care sunt încălcate dur drepturile omului. Libertatea de exprimare în regiunea transnistreană comportă o serie de probleme legate de existența unor norme locale abuzive, precum și de practici sistemice stabilite la nivelul administrației de la Tiraspol. În anul 2020, Asociația Promo-LEX a raportat mai multe cazuri de amenințări,

intimidări, dosare penale și detenție din partea regimului de la Tiraspol. Acest fenomen a luat amploare în anul 2020²⁸.

În urma analizei informațiilor, constatăm că această activitate nu este realizată din cauza ignorării demersurilor de către regimul de la Tiraspol. În același timp, considerăm că BPR urmează să manifeste mai multă diligență în vederea realizării acestei subacțiuni: să sesizeze participanții la negocierile în formatul „5+2”, organizațiile internaționale pentru a insista pe includerea acestui subiect pe agenda următoarelor ședințe ale formatului de negocieri „5+2”.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 1.1 nu este realizată. Termenul de realizare a fost depășit.

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 1. Încurajarea activității organizațiilor societății civile și a grupurilor de inițiativă în localitățile din stânga Nistrului.

Subacțiunea 1.2. Extinderea dialogului dintre autorități și societatea civilă ale localităților din stânga Nistrului, inclusiv prin prisma unor măsuri de consolidare a încrederii.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de ședințe comune organizate anual; Numărul de participanți*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare*
- **Termenul de realizare:** *2018-2019*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 1.2 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- b. Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, instituția responsabilă a raportat unele realizări, dar și anumite provocări. În s. Varnița, raionul Anenii Noi, funcționează reprezentanța teritorială a Oficiului Avocatului Poporului, care deservește în prezent și acordă asistența necesară persoanelor din localitățile din regiunea transnistreană și din mun. Bender. Reprezentanța informează despre provocările și dificultățile cu care se confruntă promotorii drepturilor omului în apărarea/consilierea victimelor ale căror drepturi și libertăți fundamentale sunt încălcate în raioanele de est ale țării; interacționează cu ONG-urile de profil de pe ambele maluri ale Nistrului în vederea soluționării unor cazuri urgente (de exemplu: diferite forme de protecție împotriva violenței domestice, ocrotirea drepturilor copiilor rămași fără îngrijire părintească sau fără însoțitor ș.a.), însă întâmpină impedimente artificial create de către structurile de la Tiraspol. În acest proces este determinant rolul partenerilor internaționali relevanți și este iminentă activizarea tuturor actorilor interesați în vederea îmbunătățirii situației drepturilor omului în regiune.

28 Asociația Promo-LEX, Raport | Situația respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană pe timp de pandemie COVID-19, https://promolex.md/wp-content/uploads/2020/06/Raport_Regiunea-transnistreana_COVID-19.pdf; <https://bit.ly/3oxR9X2>; <https://moldova.europalibera.org/a/30687002.html>

Prin intermediul parteneriatelor stabilite cu donatorii externi în promovarea proiectelor de consolidare a încrederii, Biroul a asigurat participarea la 189 de ședințe tematiche, cu implicarea în calitate de coorganizatori, aplicanți la competițiile de proiecte și în calitate de beneficiari ce au fost selectați în comun cu donatorii internaționali a 135 de organizații din mediul asociativ.

Potrivit informațiilor furnizate de instituțiile responsabile pentru perioada raportată, subacțiunea 1.2 este parțial realizată.

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 2. Protecția apărătorilor drepturilor omului care realizează acțiuni și activități în localitățile din stânga Nistrului sau pentru locuitorii acestor localități.

Subacțiunea 2.1. Elaborarea unor mecanisme clare de protecție a persoanelor care desfășoară activități de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Mecanismul creat și pus în aplicare*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare*
- **Termen de realizare:** *2019*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 2.1 se evaluează ca fiind *parțial realizată*.
- b. Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, BPR a raportat că:
  - O premisă prielnică pentru facilitarea pe viitor a accesului promotorilor drepturilor omului în regiunea menționată poate servi proiectul-pilot inițiat de Chișinău la 16 septembrie 2019, prin care a fost anulat mecanismul de notificare prealabilă privind vizitele cu caracter privat efectuate în regiune de către oficialii și funcționarii publici ai Republicii Moldova sau de către delegațiile Chișinăului ce participă la reuniuni legate de procesul de negocieri (măsură ce a fost denunțată însă de către Tiraspol în perioada situației pandemice).
  - La 9 noiembrie 2020, printr-o adresă expediată reprezentatului politic de la Tiraspol, i-a fost propusă discutarea subiectului privind posibilitatea deplasării în regiunea transnistreană a reprezentanților ONG-urilor specializate în drepturile omului pentru a oferi asistență în protecția drepturilor copiilor, familiei, maternității etc., până la finele anului nefiind recepționat răspunsul.
  - Astfel, pentru moment, se atestă inaccesibilitatea regiunii pentru reprezentanții autorităților publice și promotorii drepturilor omului în vederea exercitării atribuțiilor de serviciu și a acordării asistenței necesare victimelor ale căror drepturi

au fost lezate, imposibilitatea implementării în raioanele de est ale țării a prevederilor legislației naționale în vigoare, nereglementarea conflictului transnistrean și lipsa unui control efectiv din partea autorităților constituționale asupra situației din regiune. BPR are în continuare în atenție crearea și implementarea mecanismului enunțat, iar comunicatele la acest subiect vor fi difuzate în continuare pe pagina web oficială a Biroului.

- c. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o cerere către BPR pentru a ne informa în privința acțiunilor întreprinse în anul 2020 în vederea realizării acestei subacțiuni. Cu referire la acțiunea 2, subacțiunea 2.1, BPR nu a furnizat nicio informație suplimentară în răspunsul său din 21 mai 2021.

Asociația Promo-LEX a invocat încă în 2017 necesitatea elaborării unui mecanism la nivel național privind protecția apărătorilor drepturilor omului la ședința Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, făcând un apel²⁹ către Guvernul Republicii Moldova să întreprindă măsuri concrete în vederea punerii în aplicare, prin intermediul legislației naționale, a Declarației ONU privind apărătorii drepturilor omului³⁰. Totodată, în lumina observațiilor și constatărilor sale, Raportorul Special al ONU privind apărătorii drepturilor omului a îndemnat autoritățile Republicii Moldova să *elaboreze un cadru legal național în temeiul standardelor internaționale privind protecția apărătorilor drepturilor omului, în vederea recunoașterii legitimității activității acestora și să le ofere o protecție eficientă*. În acest context, Asociația Promo-LEX reiterează că protecția apărătorilor drepturilor omului trebuie să fie inclusă în lista priorităților Guvernului Republicii Moldova, prin recunoașterea explicită a rolului esențial al apărătorilor drepturilor omului în monitorizarea și crearea unui mecanism eficient de implementare la nivel național a Declarației ONU privind apărătorii drepturilor omului.

În concluzie, pornind de la indicatorii setați pentru subacțiunea 2.1, termenul-limită stabilit și informațiile furnizate, instituțiile responsabile nu au raportat activități în vederea realizării subacțiunii 2.1. Mecanismul de protecție a persoanelor care desfășoară activități de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului nu a fost elaborat nici în 2020.

Subacțiunea 2.1 nu este realizată. Termenul de realizare a fost depășit.

²⁹ [UN Live United Nations Web TV - Human Rights Council - Republic of Moldova, UPR Report Consideration - 42nd Meeting, 34th Regular Session Human Rights Council](#).

³⁰ [Promo-LEX \(promolex.md\); OHCHR, Declaration on Human Rights Defenders](#).

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 2. Protecția apărătorilor drepturilor omului care realizează acțiuni și activități în localitățile din stânga Nistrului sau pentru locuitorii acestor localități.

Subacțiunea 2.2. Mobilizarea sprijinului extern în vederea îmbunătățirii situației drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului și pentru protejarea apărătorilor drepturilor omului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Declarații și comunicate difuzate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene*
- **Termen de realizare:** *2018–2022*

Constatări:

- Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 2.2 se evaluează ca fiind în curs de realizare.
- Conform informației reflectate în *Raportul de evaluare PNADO*, ca și în anul precedent, în 2020 BPR a raportat informații generale în privința unor activități desfășurate pe parcursul anului 2020, dar care nu au tangență cu acțiunea și ținta strategică stabilită.
  - În cadrul întrevederilor cu Reprezentantul Special al Președinției în exercițiu a OSCE pentru reglementarea transnistreană, dar și în platformele de negocieri „1+1” și „5+2”, partea moldovenească insistă în mod constant asupra necesității stabilirii drept prioritate permanentă a subiectelor din coșul aspectelor umanitare și drepturile omului cu discutarea și identificarea soluțiilor viabile pentru cele mai urgente probleme din sfera drepturilor omului.
  - Din primele săptămâni de pandemie COVID-19, BPR a interacționat cu Delegația UE pentru identificarea resurselor financiare necesare cazării cadrelor medicale care, fiind constrânse de restricțiile ilegale impuse de Tiraspol, nu se mai puteau deplasa la domiciliu sau la serviciu. Astfel, 44 de cadre medicale, pe principiul benevol, au beneficiat de cazare gratuită pe malul drept al Nistrului, asigurată din fondurile Programului PNUD-UE „Măsuri de Promovare a Încrederii” (CBMV).
  - În perioada 2019–2020, în procesul punerii în aplicare a celei de-a 3-a faze a proiectului cu genericul „Acțiunea comună pentru a fortifica respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova 2019–2022”, finanțat de către Ambasada Suediei în Republica Moldova și implementat de PNUD, au fost implementate inițiative în valoare totală de 299883 de dolari SUA, direcționate pentru susținerea ONG-urilor de profil și a formatorilor în domeniul drepturilor omului, acordarea asistenței persoanelor cu dizabilități și celor din păturile defavorizate, victimelor violenței domestice, reprezentanților comunității rome, pacienților infectați cu HIV-SIDA.
- Cu toate că drept indicator de evaluare a realizării subacțiunii 2.2 este indicat numărul de *declarații și comunicate difuzate de către instituțiile responsabile* privind mobilizarea sprijinului extern în vederea îmbunătățirii situației drepturilor omului în localitățile din

stânga Nistrului și în special, pentru protejarea apărătorilor drepturilor omului, informații potrivit indicatorului stabilit nu au fost raportate de către BPR.

- d. În contextul implementării acestei subacțiuni, la 27 mai 2021, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene ne-a comunicat despre activitățile desfășurate în vederea pregătirii vizitei Raportorului Special ONU privind Apărătorii Drepturilor Omului din 2018. Vizita Raportorului Special, precum și prezentarea raportului aferent în sesiunea a 40-a a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului (martie 2019) au oferit un prilej în plus pentru sensibilizarea comunității internaționale privind situația gravă a apărătorilor drepturilor omului în regiunea transnistreană.
- e. Amintim că activitățile privind protecția apărătorilor drepturilor omului au fost planificate în contextul înrăutățirii spațiului de activitate a societății civile și a apărătorilor drepturilor omului din regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Acest lucru a fost constatat în cadrul UPR a Republicii Moldova din 2016, de experții ONU³¹ și de societatea civilă care monitorizează situația în domeniu. Remarcăm degradarea continuă a mediului societății civile în regiunea transnistreană. Astfel, în a doua jumătate a anului 2020 s-au confirmat îngrijorările referitoare la riscurile unor noi reglementări privind organizațiile necomerciale adoptate de regimul de la Tiraspol. Constatăm lipsa de progres în îmbunătățirea spațiului de activitate a societății civile în regiunea transnistreană și degradarea considerabilă a drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova³².

În concluzie, în ceea ce privește realizarea subacțiunii 2.2, autoritățile responsabile nu au raportat activități potrivit indicatorilor stabiliți, iar informațiile furnizate demonstrează că efortul întreprins în anul 2020 este nesemnificativ în vederea protejării apărătorilor drepturilor omului.

Pentru perioada raportată, subacțiunea 2.2 nu este realizată.

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 3: Familiarizarea societății din stânga Nistrului cu mecanismele de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Subacțiunea 3.1. Sensibilizarea societății din stânga Nistrului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de campanii de sensibilizare*
- **Instituții responsabile:** *Oficiul Avocatului Poporului; Administrația publică centrală*
- **Termen de realizare:** *2018–2021*

31 Un mediu sigur și favorabil pentru apărătorii drepturilor omului – Discurs la Consiliul ONU pentru Drepturile Omului/16 martie 2017, <https://promolex.md/5799-un-mediu-sigur-si-favorabil-pentru-aparatorii-drepturilor-omului-discurs-la-consiliul-onu-pentru-drepturile-omului/?lang=ro>

32 Freedom House, Raportul Freedom in the World 2020, 2021, <https://freedomhouse.org/country/transnistria/freedom-world/2021>

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 3.1 se evaluează ca fiind *neinițiată*. Informații privind realizarea acestei subacțiuni nu sunt raportate.
- b. Cu referire la realizarea subacțiunii date, OAP și administrația publică locală urmau să raporteze numărul de campanii de sensibilizare a societății din stânga Nistrului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.
- c. La 6 mai 2021, către OAP a fost expediată o cerere cu solicitarea informațiilor privind acțiunile întreprinse în scopul realizării subacțiunii 3.1. La 21 mai 2021 am fost informați că în anul 2020, în contextul instituirii stării de urgență și din cauza unor acțiuni ale structurilor de la Tiraspol, reprezentanții OAP nu au avut acces în regiune. De regulă, la activitățile organizate de OAP participă copii și reprezentanți ai ONG-urilor din stânga Nistrului.

Analizând informațiile raportate de instituțiile responsabile, dar și cele oficiale public accesibile, campanii de sensibilizare a societății din stânga Nistrului cu privire la mecanismele de apărare a drepturilor omului nu au fost desfășurate.

În perioada de raportare, subacțiunea 3.1 nu este realizată.

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 3: Familiarizarea societății din stânga Nistrului cu mecanismele de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Subacțiunea 3.2. Mediatizarea cazurilor de încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Rapoartele elaborate și comunicatele de presă difuzate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare*
- **Termen de realizare:** *2018–2021*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 3.2 se evaluează ca fiind *în curs de realizare*.
- b. Cu referire la realizarea subacțiunii 3.2, BPR a raportat:
  - Pe pagina web a Biroului periodic sunt plasate comunicate de presă ce reflectă poziția instituțională și acțiunile întreprinse în vederea onorării obligațiilor pozitive

în raport cu cetățenii ale căror drepturi au fost lezate (de exemplu: în legătură cu anumite cazuri individuale, comentarii pe marginea unor cauze CtEDO, mesaje și declarații transmise la conferințe internaționale tematice etc.). Drept provocare în acest sens este raportată aplicarea de către reprezentanții Tiraspolului a tehnicilor de dezinformare mediatică, cu interpretarea eronată a evenimentelor și inducerea în eroare a partenerilor internaționali.

- La 26 mai 2020 BPR a prezentat instituției Avocatului Poporului o analiză ce vizează situația în materia drepturilor omului în regiunea transnistreană pe durata stării de urgență cauzată de pandemia COVID-19, pentru a fi inclusă într-un raport general. Analiza a cuprins: încălcările privind drepturile omului constatate în stânga Nistrului; măsurile întreprinse de BPR și delegația Republicii Moldova în Comisia Unificată de Control; implicarea altor autorități și instituții la nivel național și internațional pentru soluționarea problemelor stringente.

Analizând informațiile raportate de instituția responsabilă, dar și informațiile accesibile public, se constată că în perioada de referință s-au mediatizat anumite cauze, comunicatele respective fiind publicate pe pagina oficială a Cancelariei de Stat (BPR). Însă nu a fost identificat niciun raport în ceea ce privește starea drepturilor omului în diferite domenii, iar numărul de cazuri în privința cărora s-a pronunțat BPR prin declarațiile sale este mic în raport cu numărul de violări constatate în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 3.2 este parțial realizată.

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 3: Familiarizarea societății din stânga Nistrului cu mecanismele de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Subacțiunea 3.3. Contribuirea la consolidarea educației în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Curriculumul elaborat*
- **Instituții responsabile:** *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*
- **Termen de realizare:** *2018–2021*

Constatări:

- a. Potrivit Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO, subacțiunea 3.3 se evaluează ca fiind în curs de realizare.

- b. Cu referire la realizarea subactivității 3.2, MECC a raportat că în cadrul reformei curriculare, a fost reconceptualizată disciplina *Educație pentru societate*, cu statut obligatoriu pentru elevii din învățământul gimnazial și liceal, care urmează să fie implementată gradual, înlocuind disciplina *Educație civică*. Implementarea disciplinei noi prevede formarea la elevi a valorilor statului de drept, dezvoltarea competențelor necesare respectării drepturilor și responsabilităților cetățenești prin prisma studierii modulelor integrate: *Educația pentru cetățenia democratică*, *Educația pentru drepturile omului*, *Educația pentru integritate*, *Educația patriotică*, *Educația interculturală* etc. În anul școlar 2020–2021, disciplina *Educație pentru societate* se implementează în clasele V–VII și X–XII.

Potrivit informațiilor furnizate de instituția responsabilă pentru perioada raportată, subacțiunea 3.3 este realizată.

Ținta strategică A. Activitate intensificată a organizațiilor ce implementează proiecte și acțiuni de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului.

Acțiunea 3: Familiarizarea societății din stânga Nistrului cu mecanismele de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Subacțiunea 3.4. Elaborarea și diseminarea materialelor informative cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului pentru locuitorii din stânga Nistrului.

- **Indicatori de monitorizare:** *Numărul de pliante elaborate și diseminate*
- **Instituții responsabile:** *Biroul politici de reintegrare; Oficiul Avocatului Poporului*
- **Termen de realizare:** *2018–2021*

Constatări:

- a. Potrivit *Raportului de evaluare PNADO, aprobat de CNDO*, subacțiunea 3.4 se evaluează ca fiind *în curs de realizare*. Cu referire la realizarea acestei subacțiuni, BPR a raportat că materiale informative sunt elaborate pe linia de activitate a OAP și sunt diseminate prin intermediul reprezentanței teritoriale din s. Varnița, raionul Anenii Noi, care deservește în prezent și acordă asistența necesară persoanelor din localitățile din stânga Nistrului și din mun. Bender.
- b. Amintim că în anul precedent, OAP raporta amânarea realizării acestei subacțiuni până la elaborarea Studiului privind evaluarea necesităților instituționale și operaționale în vederea eficientizării activității de monitorizare a drepturilor omului în regiunea transnistreană.
- c. Deși pentru perioada de referință OAP a raportat realizarea studiului vizat, nu a menționat dacă au fost sau nu elaborate pliante și care este numărul de pliante informative cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului pentru locuitorii din stânga Nistrului, elaborate și diseminate.
- d. Asociația Promo-LEX a adresat, la 6 mai 2021, o cerere către OAP pentru a ne informa în privința acțiunilor întreprinse în anul 2020 în vederea realizării acestei subacțiuni.

Cu referire la acțiunea 3, subacțiunea 3.4, în răspunsul său din 24 mai 2021, OAP ne-a informat că în fiecare an se elaborează un anumit număr de materiale informative despre drepturile omului, în funcție de prioritățile stabilite în Programul de dezvoltare strategică pentru anii 2018–2022 și de resursele financiare disponibile. Potrivit OAP, materialele informative sunt distribuite prin intermediul reprezentanțelor OAP în Cahul, Comrat, Bălți și Varnița autorităților publice locale; ONG-urilor partenere ale OAP și în cadrul activităților organizate în teritoriu. Respectiv, prin intermediul Reprezentanței Varnița a OAP, oamenii care domiciliază în stânga Nistrului au acces la materialele informative despre drepturile omului elaborate de OAP.

- e. Pornind de la indicatorul stabilit pentru această subacțiune monitorizată, în Raportul anual al Oficiului Avocatului Poporului nu au fost identificate informații privind elaborarea și diseminarea pliantelor informative cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului pentru locuitorii din stânga Nistrului, numărul acestora și aria geografică de distribuire³³.

Astfel, analizând informațiile raportate de instituțiile responsabile, dar și cele oficiale public accesibile, activități privind elaborarea și editarea pliantelor despre drepturile și libertățile fundamentale ale omului pentru locuitorii din stânga Nistrului, în contextul familiarizării societății din stânga Nistrului cu mecanismele de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, și diseminarea acestora, nu au fost posibil de identificat.

În concluzie, în ceea ce privește realizarea subacțiunii 3.4, autoritățile responsabile nu au raportat activități potrivit indicatorilor stabiliți, ceea ce face imposibilă evaluarea obiectivă a implementării acestei subacțiuni.

Pentru perioada de raportare, subacțiunea 3.4 nu este realizată.

33 Rapoartele anuale ale Oficiului Avocatului Poporului, <http://ombudsman.md/rapoarte/anuale/>

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Pentru a observa progresul real în implementarea, evaluarea și raportarea PNADO 2018–2022, trebuie subliniate deficiențele care au dus în mare parte la ineficiența planurilor precedente și care urmau să fie evitate în procesul de realizare a PNADO III.

La începutul anului 2019, Asociația Promo-LEX a efectuat o analiză de retrospectivă privind procesul de elaborare, aprobare și implementare a Planurilor naționale de acțiuni în domeniul drepturilor omului (PNADO I, PNADO II și PNADO intermediar)³⁴.

La elaborarea PNADO 2018–2022, urmau să fie lichidate lacunele constatate în primele planuri naționale de acțiuni în domeniul drepturilor omului³⁵. Astfel că, în comparație cu primul și al doilea plan, PNADO III este un document mai complex, structurat, conține obiective mai specifice și indicatori de realizare.

Un alt element inovator, care urma să eficientizeze procesul de coordonare și evaluare a progresului PNADO 2018–2022 și să lichideze una dintre cele mai importante curențe, a fost crearea unui mecanism național de monitorizare a implementării politicilor statului și a recomandărilor internaționale.

Cu toate că PNADO III include în mare parte recomandările Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, acceptate de Republica Moldova ca urmare a celui de-al II-lea ciclu al EPU (exercițiu care a avut loc la Geneva în noiembrie 2016), procesul de monitorizare a implementării PNADO 2018–2022, efectuat de către Promo-LEX în perioada 2018–2020³⁶, a scos în evidență mai multe probleme și neajunsuri.

1. Carențe privind procesul de evaluare și raportare a activităților planificate în PNADO III desfășurat de autorități.
2. Nivelul scăzut de realizare a activităților planificate în Domeniul de intervenție nr. 16 din PNADO III.

³⁴ <https://promolex.md/14314-apel-promo-lex-solicita-crearea-de-urgenta-a-consiliului-national-pentru-drepturile-omului-si-a-secretariatului-permanent-pentru-drepturile-omului/?lang=ru>

³⁵ Până în 2018, Republica Moldova a adoptat două Planuri naționale în domeniul drepturilor omului: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=306857>. Primele două documente de politici naționale în domeniul drepturilor omului au fost marcate de curențe semnificative, care le-au transformat în documente de politici formale cu impact redus. Lipsa unui mecanism de coordonare eficient a fost unul dintre punctele slabe ale PNADO I și PNADO II, motiv pentru care impactul acestor documente de politici nu a putut fi cuantificat. Printre principalele neajunsuri ale acestor politici se numărau: (1) alocarea resurselor financiare insuficiente pentru implementarea acțiunilor din plan; (2) implementarea superficială a activităților, fără a se ține cont de rigorile de calitate; (3) lipsa voinței politice pentru realizarea unor acțiuni care necesitau modificarea unor legi sau ratificarea unor instrumente internaționale sau regionale de protecție a drepturilor omului; (4) lipsa unui mecanism eficient de evaluare generală a PNADO; (5) lipsa unor indicatori de progres și de impact, ceea ce face monitorizarea și evaluarea defectuoasă; (6) documentele conțin domenii largi ale drepturilor omului, fără stabilirea unor priorități; (7) formularea unor priorități irealiste în contextul necesității unor reforme premergătoare sau elaborării unor studii de analiză. https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/01/Analiza_PNADO_17012019.pdf Aceste curențe au fost menționate și în Raportul de evaluare a implementării Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (2004–2008 și 2011–2014), http://www.justice.gov.md/public/files/drepturile_omului/2015_09_30_PNADO_EVALUARE_fin.pdf

³⁶ Asociația Promo-LEX, RAPORT DE EVALUARE Implementarea Planului Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2018 – 2022, 2020, https://promolex.md/wp-content/uploads/2020/07/Raport-de-evaluare-PNADO_2020_16_06-pdf

CARENȚE PRIVIND PROCESUL DE EVALUARE ȘI RAPORTARE A ACTIVITĂȚILOR PLANIFICATE ÎN PNADO III DESFĂȘURAT DE AUTORITĂȚI

↳ **Raportarea activităților planificate fără a ține cont de indicatorii stabiliți**

În baza analizei *Raportului pe anii 2018–2020 privind implementarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022, aprobat de Consiliul Național pentru Drepturile Omului*³⁷, se constată menținerea unor probleme serioase în ceea ce privește modalitatea de raportare a instituțiilor responsabile de implementarea activităților din PNADO, în special, menținerea și în anul 2020 a unor tendințe de generalizare și raportare contrare indicatorilor de monitorizare stabiliți în Plan, fapt care influențează în mod direct eficacitatea acțiunilor planificate.

Informațiile parvenite de la instituțiile responsabile nu poartă un caracter structurat potrivit formatului PNADO, nu întotdeauna conțin informații privind obiectivele realizate, activitățile specifice aprobate în PNADO și indicatorii de monitorizare stabiliți. Informațiile raportate trebuie să fie „filtrate” potrivit indicatorilor stabiliți, să fie excluse detaliile lipsite de prioritate.

↳ **Mecanismul de coordonare, monitorizare și evaluare a PNADO III este inefficient și trebuie reformat**

Deși, pentru prima dată, PNADO III este susținut, cel puțin teoretic, de un mecanism de coordonare, monitorizare și evaluare cum este CND³⁸, la elaborarea cadrului normativ și aplicarea acestuia în practică urma să se țină cont în primul rând de resursele umane și financiare disponibile pentru funcționarea eficientă a acestuia. Deficiențele acestui mecanism au fost constatate și descrise în raportul precedent elaborat de Asociația Promo-LEX³⁹.

↳ **Lipsa unor instituții responsabile primare de realizarea subacțiunilor planificate**

Hotărârea cu privire la aprobarea PNADO 2018–2022 nr. 89 din 25 mai 2018 nu a indicat care sunt instituțiile primare responsabile de realizarea unor activități, or, potrivit Planului, pentru executarea unei subacțiuni sunt indicate mai mult instituții responsabile. Acest fapt complică procesul de coordonare între instituțiile responsabile, ceea ce poate duce uneori la nerealizarea unor activități planificate.

↳ **Lipsa unei evaluări a realizării PNADO la nivel de instituție responsabilă de realizarea activităților planificate**

Este una dintre cele mai vechi probleme, care se menține și astăzi, și care transformă în continuare procesul de evaluare într-un proces inefficient și formal.

↳ **Implementarea unor activități se face sporadic, ocazional, fără o planificare preliminară, fără o evaluare a necesităților și fără un termen prestabilit**

După cum se poate observa din informația prezentată de autoritățile responsabile și din modul în care s-au raportat activitățile, inițiativele și acțiunile fragmentare, efectuate ocazional, fără o planificare, vor fi rareori suficiente pentru a realiza obiectivele generale din PNADO.

³⁷ Decizia CND^O nr. 1 din 26 februarie 2021.

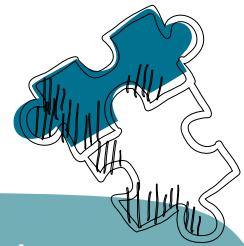
³⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110031&lang=ro; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112706&lang=ro

³⁹ Asociația Promo-LEX, RAPORT DE EVALUARE | Implementarea Planului Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2018 – 2022, 2020, <https://promolex.md/18342-raport-de-evaluare-implementarea-planului-national-de-actiuni-in-domeniul-drepturilor-omului-pentru-anii-2018-2022/?lang=ro>

NIVELUL SCĂZUT DE REALIZARE A ACTIVITĂȚILOR PLANIFICATE ÎN DOMENIUL DE INTERVENȚIE NR. 16 PNADO III

Din domeniul nr. 16 de intervenție „Respectarea drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului”, au fost monitorizate și evaluate 25 de subacțiuni planificate în vederea realizării Obiectivului I: „Asigurarea respectării drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului ale Republicii Moldova”, Obiectivului II: „Reducerea numărului de încălcări ale drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului și în zonele limitrofe” și Obiectivului III: „Creșterea rolului societății civile în procesul de monitorizare a încălcărilor drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului”.

Analiza domeniului **„Respectarea drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului”** pentru perioada raportată relevă aceleași progrese și eforturi ale instituțiilor responsabile în vederea protecției drepturilor omului ale persoanelor din regiunea transnistreană atinse și în 2019: *relansarea activității Grupului de lucru pentru drepturile omului (GLDO) și a altor grupuri de lucru sectoriale; acordarea unui sprijin permanent instituțiilor de învățământ moldovenești cu predare în grafia latină din regiunea transnistreană; măsuri întreprinse pentru facilitarea liberei circulații a elevilor și profesorilor instituțiilor de învățământ cu predare în limba română din stânga Nistrului; perfecționarea cadrului normativ existent în domeniile eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate, determinării apartenenței sau dobândirii cetățeniei Republicii Moldova pentru locuitorii din stânga Nistrului.*

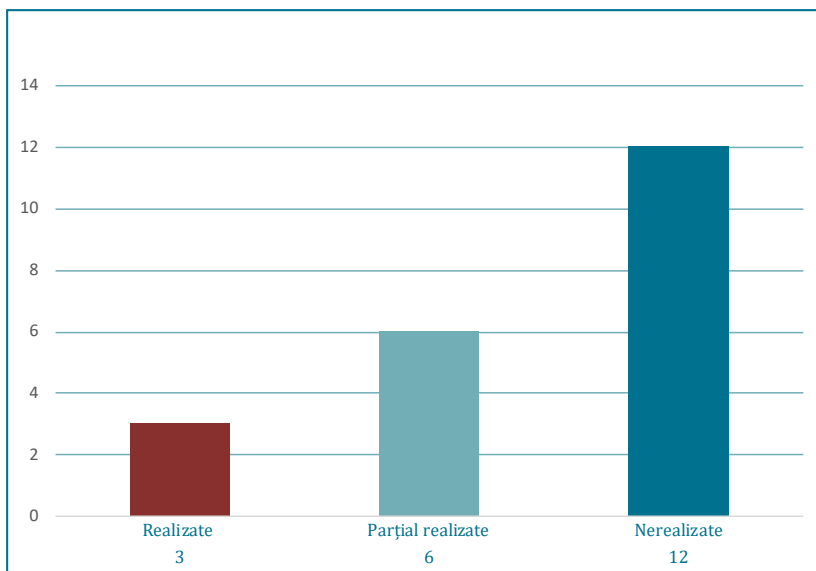

Pe lângă unele progrese constatate în perioada de monitorizare 2019–2020, analiza comparativă a gradului de implementare a PNADO pe domeniul de intervenție nr. 16 în această perioadă evidențiază în continuare menținerea unei rate înalte de neexecutare a activităților planificate și depășirea termenelor de realizare a acestora.

GRAFICUL NR. 1

**Nivelul de realizare a
subacțiunilor monitorizate
pentru perioada de
raportare 2019**

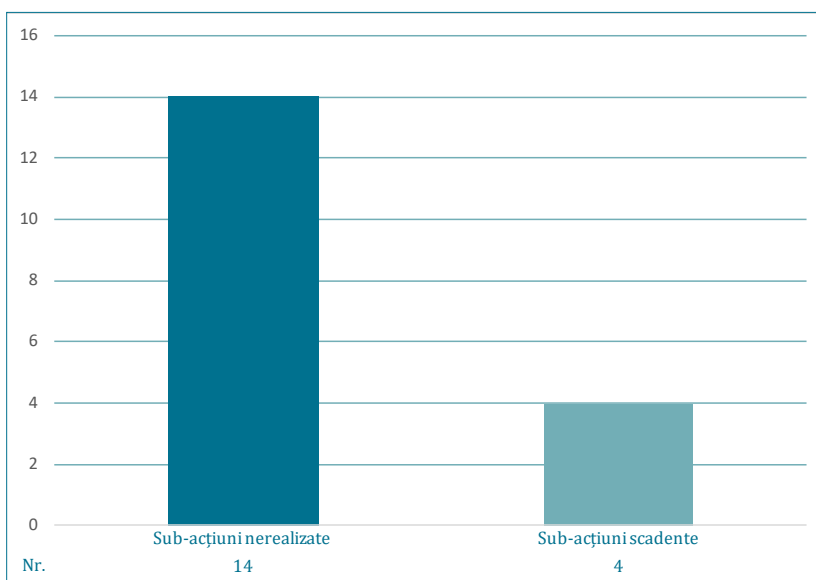
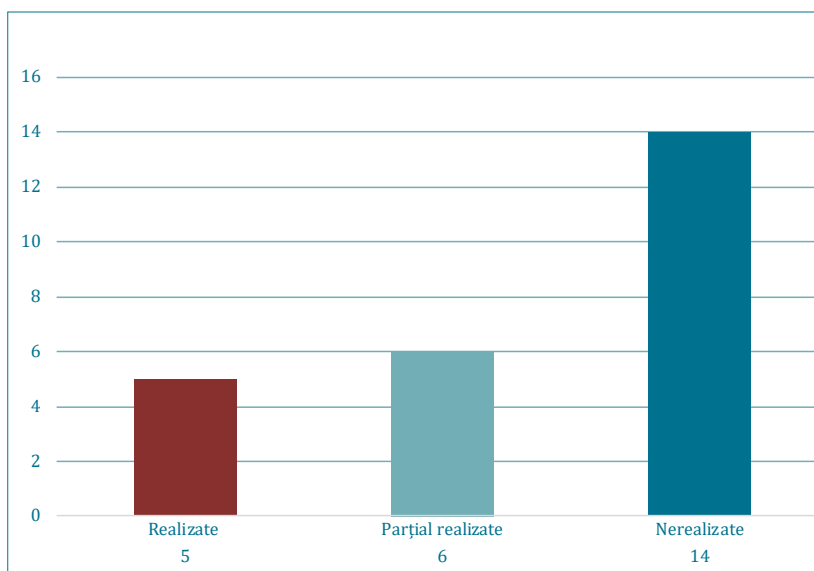
*(21 de subacțiuni
monitorizate și evaluate în
anul 2019)*

GRAFICUL NR. 2

**Nivelul de realizare a
subacțiunilor monitorizate
pentru perioada de
raportare 2020**

*(25 de subacțiuni
monitorizate și evaluate în
anul 2020)*

GRAFICUL NR. 3

**Numărul subacțiunilor
scadente în anul 2020**

Este salutar faptul că, la 26 martie 2021, Consiliul Național pentru Drepturile Omului a aprobat condiționat *Raportul pe anii 2018–2020 privind implementarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022*, accentuând faptul că autoritățile/instituțiile responsabile urmează să asigure implementarea acțiunilor prevăzute în Planul național în domeniul drepturilor omului 2018–2022 conform termenelor stabilite, precum și realizarea, în mod prioritar, a acțiunilor restante conform Raportului aprobat.

În pofida măsurilor întreprinse de către instituțiile responsabile de implementarea activităților din domeniul vizat pentru perioada raportată, nici în anul 2020 nu au fost înlăturate impedimentele și provocările care împiedicau realizarea obiectivului general planificat de PNADO III pe domeniul de intervenție nr. 16:

- Lipsa unui mecanism clar de abordare sistematică în cadrul procesului de negocieri a problemelor prioritare din domeniul drepturilor omului face imposibilă realizarea unor acțiuni planificate pe viitor. Se menține și în anul 2020 problema blocării de către regimul de la Tiraspol a includerii în procesul de negocieri a problemelor prioritare din domeniul drepturilor civile și politice, cum sunt: *dreptul la libertate și securitatea persoanei; dreptul la libera circulație; dreptul de a nu fi supus torturii; accesul la justiție; dreptul la viața privată; dreptul la libertatea de exprimare; dreptul la întruniri și asociere etc.*, care constituie o mare parte din cele mai grave încălcări constatate de CtEDO în cauzele ce vizează situația drepturilor omului în regiunea transnistreană. Instituțiile responsabile nu au raportat ce măsuri au fost întreprinse în vederea obligării părții transnistrene să deblocheze punerea în discuție a acestor probleme de maximă importanță.
- Se constată eforturi din partea instituțiilor responsabile în deblocarea accesului la terenurile agricole amplasate după traseul Râbnița–Tiraspol, însă acest mecanism nu a deblocat integral restricțiile în privința accesului la terenurile agricole, ceea ce reprezintă în continuare o limitare, respectiv, o încălcare continuă a dreptului la proprietate.
- Deși s-a relansat activitatea GLDO și a altor grupuri sectoriale, numărul de ședințe, în special ale GLDO, desfășurate în 2020 este foarte mic, ceea ce nu poate duce la atingerea țintei strategice stabilite, și anume: *intensificarea dialogului în domeniul drepturilor omului la nivel de experți pentru problemele drepturilor omului din localitățile din stânga Nistrului.*
- Lipsa de transparență în activitatea grupurilor de lucru sectoriale și a Grupului de lucru pentru drepturile omului (GLDO): în continuare nu se fac publice agendele ședințelor, pozițiile tuturor participanților la aceste grupuri de lucru.
- Nu se efectuează analiza sistemică a situației privind respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și în zonele limitrofe de către Biroul politici de reintegrare. Importanța acestei analize rezidă în identificarea încălcărilor sistemice ale drepturilor omului în regiunea transnistreană prin monitorizarea, stocarea și analiza acestora. Această activitate urmează să aibă o finalitate prin identificarea celor mai eficiente soluții pentru problemele constatate.
- Nu au fost create echipe de monitorizare a situației deținuților în localitățile din stânga Nistrului, de asemenea, nu a fost elaborat *Ghidul de monitorizare a situației persoanelor aflate în locurile de detenție din stânga Nistrului*, activitate pusă în sarcina OAP.

- Cu toate că unele condiții necesare pentru buna funcționare a liceelor cu predare în grafia latină sunt asigurate și în 2020, se mențin problemele asigurării instituțiilor de învățământ cu sedii proprii, care să corespundă standardelor din domeniul educațional (în primul rând, pentru Liceul Teoretic „Evricea” din or. Râbnița și instituțiile de învățământ din or. Dubăsari și or. Bender), transportării nestingerite a manualelor, materialelor didactice și a altor bunuri necesare bunei funcționări a școlilor; circulația liberă fără restricții.
- Lipsa unor mecanisme clare de protecție a persoanelor care desfășoară activități de promovare și apărare a drepturilor omului în localitățile din stânga Nistrului, activitate pusă în sarcina BPR, care a devenit scadentă în 2019.

RECOMANDĂRI

RECOMANDĂRI PENTRU INSTITUȚIILE RESPONSABILE PRIVIND NIVELUL DE REALIZARE A ACTIVITĂȚILOR DIN DOMENIUL NR. 16 DE INTERVENȚIE:

- Extinderea termenului de realizare pentru subacțiunile scadente.
- Inițierea cât mai rapidă a unor consultări extinse interinstituționale în vederea demarării procedurilor legale de retragere a rezervelor sau declarațiilor privind limitarea teritorială a aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv a celor formulate în privința protocoalelor facultative 1 și 2 la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP).
- Solicitarea sprijinului partenerilor externi și insistarea pe intensificarea numărului de ședințe ale GLDO la care să fie abordate și problemele ce vizează drepturile civile și politice cu asigurarea transparenței necesare și implicarea reprezentanților societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului, experți în domeniul pus în discuții.
- Asigurarea transparenței grupurilor de lucru sectoriale și a GLDO prin publicarea agendelor și a proceselor-verbale.
- Manifestarea unei poziții active în cadrul formatului de negocieri „5+2” în vederea executării de către Federația Rusă a hotărârilor CtEDO cu privire la violarea drepturilor omului în regiunea transnistreană.
- Sesizarea organizațiilor internaționale, utilizarea mai activă a mecanismelor ONU (în special, a sesiunilor Consiliului ONU pentru Drepturile Omului) cu privire la problemele grave ale drepturilor omului din regiunea transnistreană.
- Elaborarea de către BPR a rapoartelor speciale și anuale privind situația drepturilor omului în regiunea transnistreană și publicarea acestora.
- Sesizarea organizațiilor internaționale, a observatorilor din formatul de negocieri „5+2” cu privire la lipsa mecanismului de monitorizare a situației persoanelor deținute în regiunea transnistreană. Insistarea pe includerea în agenda de negocieri „5+2” a subiectului privind lipsa unui mecanism de monitorizare a situației persoanelor deținute în regiunea transnistreană.
- Elaborarea *Ghidului de monitorizare a locurilor de detenție din regiunea transnistreană*. Dezbateră publică a acestuia.
- Inițierea de către BPR a consultărilor publice privind crearea platformei de dialog între organizațiile care se preocupă de drepturile omului pe ambele maluri ale Nistrului.

- Inițierea de către BPR a dezbaterilor publice privind conceptul mecanismului de protecție a persoanelor care desfășoară activități de promovare și apărare a drepturilor omului în regiunea transnistreană.
- Organizarea și desfășurarea de către OAP a campaniilor de sensibilizare și de informare a societății din stânga Nistrului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.
- Diversificarea de către BPR a modalităților de mediatizare a cazurilor de încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

RECOMANDĂRI PENTRU INSTITUȚIILE RESPONSABILE DE REALIZAREA PNADO PRIVIND MODALITATEA DE EVALUARE ȘI RAPORTARE A ACTIVITĂȚILOR PLANIFICATE:

- Acordarea unei atenții sporite indicatorilor de monitorizare la raportarea activităților, iar în cazul în care aceștia nu pot fi atinși, să fie raportate motivele care împiedică atingerea acestora. Or, datele aferente indicatorilor stabiliți facilitează raportarea intermediară privind implementarea PNADO, iar analiza sistematică a celor realizate potrivit PNADO facilitează înțelegerea succeselor și a eșecurilor, precum și a factorilor care le-au cauzat.
- Manifestarea transparenței și diligenței în raportarea activităților exacte prin documentarea obiectivă a activităților implementate: ce s-a realizat, când s-a realizat și ce nu s-a realizat în cazul în care există o performanță negativă. Ignorarea și desconsiderarea indicatorilor, ca parte a Planului național, implică imposibilitatea documentării progresului realizat, dacă acesta există.
- Planificarea periodică de către instituțiile responsabile a activităților din PNADO prin elaborarea unor planuri de activitate în vederea realizării acestora.

RECOMANDĂRI CU PRIVIRE LA FUNCȚIONALITATEA MECANISMULUI NAȚIONAL DE COORDONARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE A POLITICILOR STATULUI:

- Mobilizarea resurselor umane și financiare pentru consolidarea și fortificarea mecanismului național de coordonare, monitorizare și evaluare a politicilor statului, instituit prin Hotărârea Guvernului nr. 65 din 11 februarie 2019.
- Identificarea resurselor financiare pentru reorganizarea sau consolidarea Secretariatului permanent al CNDO.

În încheiere, susținem în continuare aceeași concluzie ca și în anul precedent: ritmul de implementare a PNADO 2018–2022 este unul foarte lent. Sunt înregistrate anumite progrese, dar și un număr mare de restanțe în raport cu rezultatele planificate. Există o lipsă de comunicare și coordonare între instituțiile desemnate responsabile, care încă nu au o viziune comună de interacțiune în vederea punerii în aplicare a Planului.

Acest raport vine să accentueze importanța evaluării alternative celei făcute de autorități, scoate în evidență neajunsurile care ar putea fi excluse până la finalizarea perioadei de implementare a PNADO III. Este adresat, în special, factorilor de decizie responsabili de implementarea activităților planificate în domeniile vizate.

